

K E E T K Ö N Y Ö

Minden orza-
GOKNAC ES KYRALI-
OKNAC IO ES GONoz
berenczeieknek okairul: (melyből
meg erthetni, mi az oka az Magyar
orzagnakis romlasanac esfe-
iedelmeknek berenczet-
lenfegeknek)

E S

*Mit azoda Ielenfegekkel esmerhettinc meg,
hogy az istennek Iteleti közel vagion.*

Gaspar Caroli, Gönci Ple-
banus által.

D Ó B R Ó C Z Ó M B E.
Nyomtata, Mihál Töröc,
M. D. LXIII.

AZ NAGYSAGOS RVZ-
 kai Dobo Domocofnac, Istenec
 kegyelmet keuannia Christus
 Iesus által, es minden
 szolgálattat aianlia.

N Agysagos vram, az Salomon ky
 ral azt mongia az ő kőnueben.
 Az hala adatlan ember nec ha-
 zatul el nem tauozic az gonoz. Az
 deakokis azt mongiac egy sentencia
 ban, hogy föld nem teremt gonozbat
 hala adatlan ember nel. Mely monda
 soc bizon igazac. Mert noha vadnac
 soc vndokfagos vetkec, mellicert
 az ember soc vesedelemben forog,
 mind az által azoc közöt nem kiczin
 vetec az hala adatlanfag, mely isten
 elöttis vlatatos, de ember eknelis nem
 szerelmetes. Erről Nagysagodnac
 egy reghiszepep historiat mondoc.

A ij Vala

Vala az Philõp kyalnac az Alexander aryanac egy vitezlõ es se
 relmes ßolgaia, Ezt mikor az ð vra
 az tengerre kũlte volna, el tõreec
 hayoia, es mikoron az tengeren ve
 ßekednec, es közel volna halalhoz,
 lata az tenger paron egy hazat.
 Kialtani kezdte: Az ember, az kye
 az haaz vala, halla az kialtast, oda
 megien. Ky vonßa az tengerbõl az
 Philõp Kyalni ßolgaiat vgy mint
 holt eleuent, meg meleggeti, etelt,
 italt ad neky, el boczyattia az vtan
 bekeuel. Az igere magát az io tete
 meniert, visßontac valo io terem
 re. Haza megien az vitezlõ az ð vra
 hoz, meg beßelli mint iart, az ten
 geren, de az ßegeni ember io tete
 meniet nem beßelli meg, hanem el
 halgattia, es annac felette meg
 keeri az kyalitul az ßegen ember
 hazat,

hazat, melybe õret be fogatta vala.
 Az kyalni neky adgia. Amaz ky visy
 az ßegeni embert az hazbol. Nem
 ßenuede ezt el az ember, hanem
 Philõp kyalnihoz megien, es meg
 beßelli az kyalinac, menemõ iott
 tõt volna azzal, az ky az ð hazat meg
 keerte: Ezen felette igen meg ha
 ragßic. Meg adgia az ßegeni ember
 nec az hazat, es annac felette iõ es
 vassal az haladatlan embernec ezt
 fũttete az homlokara, Ingratus ho
 spes, az az, haladatlan vendeg.

Az te nagysagod hozzam valo io
 teremny nagyoc, melliet sokan
 tudnac es czudalnac: Mikor az
 Pogan tõrõkõc Szakmarba ßoritot
 tac vala, ottis Nagy: engem kegyel
 messen taplalt. Az vtanis Nagy. ßar
 nya ala fogot, es minden ioual meg
 latogatot. Ha en enny io teremnrõl

A ij el

4
 elfelelkezzenem meltan mondhatna-
 nac halaadatlanac es hasonlatos-
 nac az Philép Kyrali szolgálaihoz.
 De ezokról nem akaroc elfelelkez-
 ni, hanem hala ado akaroc lenni.
 Es kerem az istent, hogy ő felsege
 Nagysagodat minden iauaiual meg
 latogassa.

Irtam mostan az több szorgalma-
 rossagim közöt két kys köniuéczer.
 Eggyket arrul, miczoda legien orsa-
 goknac es kyralioknac io szerencze-
 ieknec, vagy gonoz szerenczeieknec
 oka, melyből az ember eszebe veheti
 az Magyar orsagnak is szerenczetlen
 segenec okat. Masikat irtam arrul,
 miczoda iegiekből esmeri meg em-
 ber, hogy az Istenec iteleti felette
 igen közel vagion. Mind az kettőt
 azért irtam, hogy az nepet intenem
 penitenciara, az az, eletnec iobbira
 fara,

sara, Mert mind ez my orsagunk-
 nac romlása, mind penig az istenec
 iteletnec közel valo volta int min-
 ket vigazatra.

Mind ezket dologrul valo könuéczer
 ket Nagysagodnac aianlom, es az
 Nagysagod neue alar boczatom ky.
 Azert müelempenig ezt, hogy min-
 deneknel legien nyuan az Nagysa-
 god io teremeneiert valo hala ada-
 lom. Ezt mostā vegie io neuen Nagy-
 sagod. Ha az Vristen meg tart rövid
 nap nagiobbakat bocziatoc ky Nagy-
 sagod neue alar.

Könuécze ebben Nagysagod az
 Persiai Artaxerxes kyrali példaiat,
 kinec soha nem vihettec oly kicsin
 aiandekor, kit nagy őrdömmel es io
 neuen nem vót volna. Ez kyralinac
 ecczer egy ember ada aiandekon
 egy lép Pomagranatot, melliet nagy
 őrdömmel vón az embertől. Vala ott

ackor egy ember, ky mikor lama az
kyralinac termeszerit, hogy kiczin
aiandekotis io neuen venne, neky
penig nem volna, mit adna az kyrali
nac aiandekon: Merite az folyo-
vizből egy maroc vizer, es azt az ky-
ralinac offerala. Ezen az kyrali anni
ra őruendeze, hogy meg aiandeko-
za az embert egy arany kupauval es
ezer ezüst penzel.

Nagyfagodnac en nem offeralhat-
toc gazdag ayandekal, hanem az
kis köniuer aiandekozom Nagysa-
godnac: Kit Nagysagod vegien
tőlem io neuen. Az Vrsten az ő
főrt Fiaert tarcza meg Nagysagodat.
Ex Gőncz, die Natiuitatis Domini
nostri Iesu Christi. Anno 1563.

Nagyfagodnac
alazarosf olgaia.
Caspar Carolius
Gőnczi Plebanus.

ORZAGOKNAC ES KY- RALI OKNAC ROMLA-

foknac io berenczeiek nec vag
gonoz berenczeiek-
nec okairul, &c.

Mikeppen az Esdras Pap, az 4. Efd.
Istennec nepenec Papia, Ba-3. 4. 5.
bylloniaban tyruan nyugha-
tatlankodic, es bussakodic tudakoz-
uan magaban, mi legien az oka, hog
az Sido orzag berenczetleneg ala-
vettető, es az Asyria birodalomtul
ollian igen meg ronator. Azon-
keppen mostan fokban busongonac
es gondolkodnac tudakozuan ma-
gokban, mi legien az oka, hogy az
mi nyomorult orzaguc es nēzetse-
gunc illien berenczetlen, es az po-
gan Törökök: őllie igen meg ron-
tator es pusztitator: kie az istent
B nem

8
nem esmerie es nem hyac segicze
göl.

Nemelliec penig az szerencze-
nec es teretenec tulajdonitiac
ezt, De nagyob dolog ez, hogy nem
mint szerenczenec tulajdonithat-
noc vagy törtetenec. Mert ha
egy hayiunc salais nem esherie el
Mat. az nagy istennec akarattianekül, es
10. az apro madarkac közzöl eggvs
nem esik az törbe Isten akarattia
nekül, az mint Christus mongia, sok
kal inkab illien fenies es hatalmas
orzagnac, es nemes erds nemzet-
segnec romlafa, istennec akarattia
nekül nem leszen.

Nemelliec azt mongiac hogy
vgy teremtetet ez vilag, hogy egy
allapatbol mas allapatba men-
nyen. Snoha igaz ez, hogy ez vilagi
orza-

9
orzagoc nem dröcke allandoc, es
io ha st szaz esrendönc felette
vyragokban maradhatnac, Mind
az altal ez ellenis azt mongia az
Daniel Propheta, hogy Isten az az *Dan 2*
ky orzagot fundal, es isten az, acky
el veszi az orzagot egy nemzetseg-
töl, es mas nemzetsegnec adgia.

Vadnac ezeknel gonozbac, kyc
azt mongiac, hogy istennec semmi
gongia ez vilagra ninczen akar he-
ua legien, Eze, ragaduan az isten-
nec gongia Viseleset, ragaggia az
istentis. De minekunc tudnunc kel-
ezt, hogy vagy on isten, ky szorgalt
matos gödor viselez vilagra, byria,
igazgattia, tartia es taplallia. Mert
nem olyan ö mint az kömyues, ky
meg rakia az alkotuat es annac v-
tanna semmi gögia nincze reiaia, ö
B ij ez

10
ez vilagnac, az az földnec es mēnec
alkeranyat meg keesítette, melől
el nem tauozot gongia vifelesuel,
hanem az mit teremőt, arra nagy
gongya vagion.

Azert mongya Christus, en es az
Ios. 5. en Attyam mostantul fogua, mind
öröcke munkalkodunc. Mibē? Nem
vy allatoknac teremteseben, mert
Gen. 1. fogiat kozafnelkül mindent meg te
remte hat napon, hanem munkalko-
dic az terētet allatokrul valo gond
vyfelesben.

Acto. Szent Palis azt mongia, hogy Istē
17.
Colof. 1. ben elōnc, istenbē moſgunc, es istē-
ben vagyunc. Es esmeg azt mongia,
es benne allanac, es es általa minde-
nec.

Annac okaert hogy soc orzagoc,
kyralioc, nemzetsegec fegyuer ala
adattac, es hogy, az Magyar orza-
gis

11
gistöröc byro dalma ala adator, nē
törtenebōlvagion, sem azért, hogy
vgian illien változo ez vilagnac
dolga, a nagy hogy Isten el tauozot
volna ez vilagrul, hanem inkább mind
ezec az nagy, es hatalmas Istenul
vadnac, Ky azt mongia az Esaiasnal *Esa. 60. v. 12.*
az es bent fīanac: Valamely orzag es
nemzetseg neked nem ſolgal, el kel
annac puztulni. Melől az David ky-
ralis azt mongia. Czokolgafsatoc *Pfal 2.*
az istennec fia, hogy az istennec ha-
ragia fel ne gerieggien, es el vesſſe
tec. Mert hamar fel geried az es ha-
raggia. Bodogoc mind azoc, kyc es
benne biznac. De erről bōuebbē kel
ſolnunc.

Nem ſoloc itt arrul, miert vette-
tet az keresztiē Anya bent egy haz
nyomorufag ala, (mert az istennec *Rom. 8*
vgiā Decretomia vagion erről hog
B iij az

12

az választottac ne ellienec ez vilagi
 giönöröfegben, hogy ez világ el ne
 ragaggia őket, hanem hogy ben-
Matth. uedgyenec, az kereszter Christus
 10. vran hordozzac, hogy az penitētia
 az isteni felelő, az köniörge naprul
 napra neükeggiec ő benec, es ez
 1. *Pot.* mellet variac az örökseget mely el
 1. nem veszi, meg nem heruad, meg
 sem fonniad, hanē tartatic istennel
 Christussal az menniorzagba, mely
 meg ielenic ackor, mikor Christus is
 meg ielenic. Hanem arrul böloc
 miczoda oka vagion enec, hogy
 nagy sóc orzagoc, kyralioc nemzet-
 segec, es az Magyar orsagis mind
 az feiedelmeckel egyetembe be-
 renczetlen.

Sokan egienlő Akaratbol azt
 mongiac hogy az orzagnac io be-
 renczeie abban vagion, ha az orzag
 ban bölcz kyral vagyon, ha az ky-

13

ralnac io tanaczosi vadnac, ha issiu
 tanaczo nem iar, mint az Roboam,
 ha sóc vitezlő bölgai vadnac, kic
 az hadakozatbā bölczec, es ha egie-
 nesség vagion az orzagban.

Byzonyaua penig hogy bölczen
 bölnac az kyc ezt mongiac. Mert
 az orzagnac nagy előmenetire va-
 gion az bölcz kyral. Nemis kel az
 kyralinac egy dolgot vgian keuan-
 ni istentől, mint bölcze seget, mel-
 liel az orzagot tuggia birni es igaz-
 gatni., Mint az Salomon kyrali kö-
 niörög istennec: Vram isten (vgy *1. Regs*
 mond) mostan engemet az David *3.*
 heliebe az en attiam heliebe, ky-
 rallia töttel. En penig kiczin gyer-
 mec vagyoc, né tudom ez orzagot
 birni es igazgatni. Az te neped
 penig, kinec soksaga samlalhatatla
 mind ream neez, Agy azeri az te
 B iiii bölc-

szolgadnac engedelmes szüet, mel
 az istennec intelenec es veszer lese-
 nec engedgien, hogy tuggyac kü-
 lömbfeggetenni az io es gonoz kö-
 zöt. Mert ky birhattya ezt az te ne-
 pedet? Az isten meghalgara köniör-
 geset, es az monda neky, Miuel hog
 te ezt keuanad, es nem keuantal
 hozzu eletet, sem gazdagfagot, sem
 az te ellenfednec lelkeket, hanem
 keuantal bölczeseket: Ime attam ne-
 ked bölcz es értelmes szüet, vgy an-
 nyra, hogy hozzád hasonlatos nem
 volt, es nem leszen.

Azert az kyalinac nem kel az
 s maga bölczesegere magat bizni
 hanem az istentől kerien bölczese-
 get, hogy tuggia az neper, es az or-
 zagot birni es igazgatni.

Azio tanaczofokis igen haznal-
 nac az orzagnac, kivalkeppen ha
 az tana-

az tanaczofoc isté felőc. Mint Ae-
 gyptomban az Pharao tanaczofa
 az Ioseph, Saul kyalie az Samuel,
 Dauidé az Nathan, Ioaskyalie az
 Iambor Ioiada Pap, Nabugodono-
 zore es Cyruse az Daniel, ki iffiu- *Dani. 1.*
 sagaba viteret vala Babylloniaba.

Azert erreis gongia legien az
 kyalinac keualkeppen, ha az kyal
 iffiu, hogy isten felő tanaczofokat
 tarczön. Az tanaczofoc penig ne
 legienec iffiac, hanem ueen embe-
 rec, kie sokat lattac, hallotac, oluaf-
 tac, soc dolgokban forgottac, es
 soc dolgokban kesertest vöttec.
 Mert az kyalgiakorta sinter ollian
 karual az iffiu tanaczual, mint az
 Roboam, ki mikor az ueen embe-
 rec tanaczat nem fogatta volna,
 kie azt aggiac vala tanaczul, hogy: *Reg. 3.*
 az kösseghez kegyelmes legien, ha- *12. v. 8.*

B v nem

16

nem az iffiac tanaczat vötte volna be, kic azt mongiac vala, hogy sem mit ne keduezzon, hanem ha Salomon ostorral ostorosra öket öicor pioual marassa. Az kösség meg hasonlec, kette szakada az orzag, czac keet nemzetseg marada Roboam-mal, az több sokafag valasra masky-ralt, az Hieroboamor.

Ez keppen oluassuc az historiak-ban, hogy soc iffiac az ö vak merö-segek nec mi atta soc orzagokat hir telen el vesztettec, es orzagnac nagy veszedelmet bereztec.

Az vitezlö nepekis igen kelle-nec az orzagnac elmenetire. De ez nylyan valo dolog, hogy az vitezlö nepekis czac ezközöc, es an-
Esa. 36. nac felette az emberi segittseg ol-lian mint az vad szal kire ha az em-ber tamazkodic elromolalatta.

Erreis

17

Erreis azért az feiedelem nec il-lik gondot viselni, hogy az mit orzag iduedelméből gyöc, azzal orzag oralmara valo vitezlö nepeket tarczön, kic az orzag melliet vereket onczac. De meg ölekezzec arul, hogy az vitezlö nepek czac ezközöc, es isten az, az ky diadalmor ad az ellensegen, es hogy az isten azt mieli egy altal, az mit tiz altal, es tiz altal az mit szaz altal. Mint az Ionathas mongia, mikor masod magau az ellensegtaborara men-ne. Nem nehez vgy mond isten-
1. Reg. 14. v. 6.
Esa. 36. nac felette az emberi segittseg ol-lian mint az vad szal kire ha az em-ber tamazkodic elromolalatta.

Az nep nec eggiessegeis bizoni felette igen kel, mind penig hogy ö magokbā az feiedelem nec eggiesec legic-

legienec: Mert az eggiefseeg al-
tal az kiczin dolgoc meg neueked-
nec, az vizza vonas altal penig az
nagy dolgokis meg kissebednec:
Es mikeppen az Ania sient egy
hazban nem maradhat meg az tu-
domannac igassaga, ha vizza vona-
soc lesnec az tudomanbā, es nincz
iob itt az tudomāban valo neueke-
desre az eggiefsegnel: Azonkep-
pen az orzag meg nem maradhat
ha az nep közöt igienetlenség le-
szen. Mert mint az őrdög nec nincz
kőnniebbe meneteli az kereszten
Ania sient egy haznac rontasara,
mint mikor az tagoc soc külömbö-
zō ertelemben vadnac, azonkeppē
nincz az ellenségnec iob alkalma-
tosasaga orzagnac meg vetelere, mī
mikor az fő fő nepec vizzaat vonsz-
nac. Mint az Magyar orzag ezt meg
keser-

kesertette. De ezt Christus iobban
meg mongia, kince besbede őrdöcke
valo igassag. Minden orzag vgy
mōd, valamely meg hasonlic maga-
ban, elkel annac vezni.

Matth.
126

Azert az feiedelemnec gongia
legien arra, hogy az nepet eggief-
segre haycza, az vizza vonokat es
orzagnac bekesegenec haborga-
toit ky irtza az orzagbol, mint Sa-
lomonnac Dauid testamentomba
hagia, hogy meg őlerte Ioabor es
Semeit.

Az Tullushostilaus Romai Ky-
raldiczeretesebben, hogy az Me-
tius Suffeciust az ő arultatasaert,
keert sicker közze kötettuen erős
louackalkette szakasztara.

Livius
lib. 1
Dec. 4. 9

Az Alexanderis az Bessust, ky
az Dariust meg őlre vala, keert fia-
talközze kötette, es vgy szakasztar-
taker.

Plut.
chus in
vita A.
lex.

takette. Az kyal alatt valo Vrakis meg tanulliac, hogy kyralioknac engedelmesec legienec, ne vonnianac mingiaralt kiczin bozzusagert fegyuert az kyal ellē. Mert *Roma.* ^{13.} bent Palazt mongia, hogy minden lelek nec engedelmesneckel lenni az fő vagy felső feiedelem nec, es az ky az feiedelem nec al ellene, istennec al ellene.

Hyteckelis nem kel iartzanioe mert az istennec masodic es nyolczadic paranezolatra ellen verkez nec, mellicben azt mongia az istē, istē nec neuethyaba ne vegied. Hamis tanu ne legy. Es ez illienek nec magzattioe berenczes ez vylagon nem leszen. Mikeppen, Panianias mongia hogy az Macedoniai Philōp kyal fia azert estec foc niomorusagba es berenczetlen-

lensegbe, mert az attyoc alhatatlan volt fogadasaban, igeretiben es esküveseben.

Vgy szolgalliac azert az feiedelem nec az kyralt, mint isten kepet. Nagy huus eggel penighogy ak kep pen diczekedhessec velōc mint Darius kyral az Zopyrus neuō szolgaiual. Mert az kyralnac mikor kezebē egy Pomagranat, volna mōda, akarnam ha ennek menny Zopyrusom volna meny mag ez almanban vagyon.

Az Absalon az δ Arva ellen fegyuert fogael vezte az isten. Az Core, Dathan, Abyron Moses ellen tamadanac, es az felde eleuennen elnieletenec. Az Amant az, Assuerus kyral nagy magas akazto fara akaztata, hog ez δ nepe közdt orzaga bā haborusagot akarna tamaztani.

Myes

Myes az minyomorult orzagun
ban lattuc az istennec rettenet
itiletinec peldait egy nehany fei
delmeknec rettenetes vesbede
mekben: Kiker az isten az & alha
tatlanlagokert es szinlesekert vag
kep muntarasokert es feiedelem
len valo alnoktitoc tanaczokert
meg buntetet.

Ez is kel az orzagnac meg m
tadafara, hogy az kyralinac kincz
legiē. De meg lalsa, hogy kincz
be ne bizzec, hogy vgy re iario
mint az gazdag Crefus, kinec ga
dagsaganac temerdel sege me
mondhatatlan volt, vgy annyra, ho
ez vilagon vgian pelda befedbe
ist, hogy Crefus gazdagsagat mo
giuc annal leni, ackinec sockincz
vagian. Ez Crefus mutogattia va
az & gazdagsagat egy bolcz embe

nec

nec, kinec neue vala Solon, es ker
di vala hogy ha velnec hogy ha va
lahul & nalanal bodogb volna. Solō
azt felele hogy ne kelfen kinec ma
gat bodognac mondani halalanac
elotte, es hogy ninczoly bodog em
berkit az gonoz szerēze meg nem
erotelenither: Ne hyue ezt az Cref
sus: hanem hadat tamastra Cynis ellē
esrutul meg veretec esrontatec.

Noha bizon mind ezec igazac,
es buksegesec orzagnac es kyrali
oknac meg maradalokra, es szerēzie
lensegeknek eltauoztarafara. Mind
az altal mas oka vagian meg mind
az io, mind az gonoz szerenczene
Mert bator bolcz legien az kyrali,
de az isten meg bolondithartya &
ter. Bator io tanaczosi legienec, de
az isten elfordithartia az & tanacz
kar. Mint az Achitophel nec: Bator

C

eidos

24

erős es soc vitezi legienec de az
isten meg erőtelenitheti őket, es
igaz vgian diadalmot ad egy által
mint, ezer által. Azert lassuc meg
ezt az szent irasbol.

Minek elötte penig az derec do
logra mennenc, annac elötte fun-
damentumnac vettyuc emez neha-
ny mondast.

Első.

Valamel orzag es nemzetseg te-
neked né szolgál, elkel annac veszni.

Masod.

Czokolliatoc az istennec fiat,
hogy az ő haragia felne gerieggien
es el vessetec. Mert hamar fel ge-
ried az ő haragia Bodogoc kic ő
benne biznac.

Harmad.

Ime az Isténec szemei vadnac az
bűnös orszagon, hogy el terdölle azt
ez földről.

Negie-

25

Negiedic.

Keressetec az istennec orzagat
es az ő igazsagat, es mindenec meg
adarnac nektec.

Ötödic.

Bodogoc az kic halgattiac az
istennec igeiet es megtartiac azt.

Annac okaert, az az, orzag se-
renczes, es annac az kyrálnac, va-
gion elsmeneri az ky istennec es az
ő szent fianac az Iesus Christusnac
szolgal, ezt halgattiac, ezt czokol-
gattiac mint az szent Dauid int ő mellie
hodoli. Az ky keresi az istennec
orzagat halgattiac az istennec igeiet
né ragazkodic idegen istenhez. Né
veti az ő bizodalmar emberben, es
emberi czelekedetbē, hanem czac
az Iesus Christusbā bizic. Ennethait
terdet, feiet, ezt felit, tisztoeli, es kullő

C ij ele-

26

eletetis rēdeli az & akarattia ſerint
melliet az tiz paranczolatban ky
ielenter.

Vyſſontac orzagoknac es kyra-
lioknac ſerenczetlenſegec etrōl
vagiō. Mert az iſtēnec es az & ſent
ſianac nē ſolgalnac, nē halgattiac
azt. Nem keretic az iſtēnec or-
zagat, nē halgattiac es nem bōczōl-
lic az iſtēnec draga iſgeiet, ide-
gen iſtenben biznac, nem abbā, az
ky az ſōldet menniet teremōtte:
Nem tiſzrelie, nē felic az igaz iſtent,
es az & eleteket nē rendelic az iſtē-
nec parancz olattia ſerint, hanem
az teſtnece keuanſaga ſerint iarnac,
keuelie, relhetelenec, kegiele-
nec, predaloc, artatlan vernece on-
toi, ſegenieknece niomorgatoi. Az
ſent Hieremias penig azt mongia,
tuggiad ember hogy keſerō az iſtēt
el had-

27

ni, es iſtent nem felni. Es eſmet azt
mōgia. Miuel hog elhattac az entōr
ueniemet, melliet attā nekiec, es nē
halgattac az en ſomat es nem iar-
tac abban, hanem az & ſiueknece ke-
uanſaga vtan iartac, es idegen iſtent
imattac. Annac okaert ime en ir-
mer adoc ennetec, es merget inno-
toc, es elſzeleſtlec titeket az pogan
nepek kōzze, mellieket ſem az ti
Atyatoc, ſem ti nem eſmertetec, es
boczatoc vtannatoc feguert, mignē
meg emeſtettec.

Azert az iſten azt mongia az ky- *Deut.*
ralrul Mikot vgy mond az kyal az *17.*
& ſekibe vlend, kezebe vegie az
iſten kōnuet, es azt oluaffa elete-
nec telli es rendibē, es azt czeleke
dettel be tōlcze, ne haiollion ſe iob
kezre ſe bal kezre, hogy ſerencze-
ſec legienec az & byrodalmanac,
C iij es

28

es az ő fiának byrodalmanak napia
 Itt vgy mongia az isten berencze-
 nec az kyalnac Birodalmat ha az
 istennec bent könuet oluafangia es
 az berintél. Ezt ez szokast mostis jó
 volna meg tartani minden orzagok-
 bā, hog az kyalat mikor Coronazzac
 az Bibliat kebbe adnac, hog azt ol-
 uafna mindēkor es az berintélne mīd
 ő maga mind penig az neper az mel-
 le hodoltrana. Né azt mondō hog
 az kyal az Moses ceremoniai vagy
 Polgari törvenere kötelezze az orza-
 got, mert attul miszabadosoc vagiūc
 es szabad az feiedelēnc mas rend
 tartast estörvent rendelni, olliāt me-
 ly az istennec tiz Paranczolattianac
 ellenc ninczen, hanem azt mondom
 hogy az feiedelemnec meg kel ta-
 nulni az Bibliabol az istennec, aka-
 rariāt melliet az tiz Paranczolat-
 banky ielentet melliet az Biblia-

29

ban megmagiarasztatot Mofessel es
 az több Prophetackal. Es azt is ezebe
 kel az feiedelēnc venni, mimodō
 büntette az istē az bündsöket es mi-
 modō ielente megharagiat eleitől
 fogua az ēgederlenekhez, Irgalmas-
 sagat azokhez kie az őparanczolattia-
 nac engedtec hog őis el tauoztassa
 az istennec haragiat mind magatul.
 mind az egész orzagtul, es istennec
 kegielmet nierni mind maganac
 mind az kösségnek. De immar
 bizonitt iuc meg sēt irasbeli histori-
 ackal hog igaz legien az mit orzag-
 nac es kyalioknac berenczeiokről
 mōdanc. Hozzuc penig Peldaul az si-
 do orzagot es az sido feiedelmeket
 mett az sido nēzetseg sēt nēzetseg
 volt melliet az istē mindē nēzetseg
 közzől maganac valasztotvala őstra-
 regi nēzetlegis. Christus is az nēzet-
 segből vōtte az testet Abbā az nēzet

30
 segben az isten giakorta ielér meg
 es az s̄ent Atiackal bes̄ellet. Az
 Prophetakis abban az nemzetsegbe
 voltac, kik nec irafokra lelkünketis
 bizzuc, es soha egy nemzetsegben-
 is nem tecczet meg vgian az isten-
 nec haragia es kegielme, mint az si-
 dockózt.

**ELSŐ PELDA AZ FEIE-
 delmekről, kik voltac Mofestől
 fogua Saul kyalig.**

AZ istennec nepenec első feie-
 delme Moises vala negyuen
 eszendeig. Ennec hadnagysa-
 ga alat idue ky az Izrael Aegyto-
 bol az veres tengeren s̄araz labbal.
 Pharao penig minden nepeuel az
 veres tengerbe ves̄et. Mert isten-
 nec engedetlen vala: Moises penig
 isten-

istenben bizi vala. Azert isten ha-
 dakozic vala & erettec. *Exod.*

Az Amaleknec kyralliat is meg *14.*
 vere Moises, ky fel emelt kezzel
 imatkozic vala istennec az hegy- *Exoda*
 nec tetejen, es czac istétől var va- *8.*
 la diadalmot.

Masodic hadnagy volt Iosue vi- *Iosue 3.*
 tez. Ennekis soc diadalmat mongia *4.*
 az iras, Jordan vizen az nepet s̄a *Iosue 6.*
 raz labbal vitte alral, Iericot czac
 kialtassal rontya meg, az igeret nec
 földet meg ves̄i. Mert az Chana-
 neusoc baluant tistelnec vala, az Io-
 sue penig az igaz istent tisteli vala
 az nepetis arra inti vala. Az & Pa-
 ranczolattiaban foglalat os vala, es
 azt követi vala, mint az isten neki
 meg hatta vala ezt monduan. El ne
 tauozzec az en törüeniem nec kőn-
 ue az te s̄adtul, hanem gondolkog-
 gial

32
 gyal abban eyeles nappal hogy meg
 őrizzed es meg tarczad azt. Azert
Ios. 12. adot az isten neki diadalmot har
 mincz egy kyalion.

Iud. 2. Iosuenac halala vran el feletke-
 zec az nep ez istérölky őket Aegy
 rübol ky hozta vala kőuetenec ide-
 gē isteneket, az pogá nepeknek istē
 necimaggiacvala haragia inditac az
 istēt. Azert ada őket az Mesopotani
Iud. 31 anac kyrallia kezebe kezde az nep
 istéhez kiarani. Ada nakiec feiedel-
 met az oronielt, ez altal szabadita
 meg istē az nepet mert istēnec lelke
 vala ebben mint az iras mongia.

Oronielnec halala vran az nep
 baluan imadafra rere, Ada azert az
 isten őket az Moabitac kegiertlen-
 sege ala tizon niocz eztendeig kial-
 tani kezde az nep, fel tamarita az
 istennekic az Ehud neuő hatnagior
 ky

33
 ky az ő ellésegek nec kyralliat meg
 őle es nepeet le vaga.

Ennec halala vran esmet baluan *Iud. 4*
 imadafra haylanac, mert myg az fe
 iedelmec eltenec adog az nepet *Iud. 21*
 isteni, tiszteletre veszerlettec de mi-
 helt meghalnac vala, az nep ottan
 el hayol vala. Ada az isten őket az
 labinneuő kyal ala huz eztendeig
 ennec hadnaggiat sísarat egy aszso-
 ni allat őle meg Iahel, kinec Sator-
 ban be ment vala, hogy el reitez-
 zec. Igi szabadulanac meg az ke-
 giertlen feiedelemről. Mert az isten
 egy aszsoni allat altal azt mieligia
 korta az mit tiz ezer altal. Mint az
 ludit altalis czelekedec.

Ez vran aggia az isten őket az Ma-
 dianitac kezebe, kie heet eszēdeig *Iud. 6.*
 birtac az sidokat, meg alazac ma-
 gokat es kialtanac istenhez keruen
 seg-

34

segízeget az Madianitac ellen, az isten Prophetat boczata hozzáioo es az altalmeg fedde őket, hogy elfelekeztec volna ő rola, es baluant imadnanac, fel tamasíta az isten Gedon vitešt, ky három szaz magaua, czac trombitac szengese.

jud. 7. uel, vres Palazkoknac egybe verese uel meg vere szaz harmincz negy ezer embert. Mert istenben bizic vala, ky ő neky ielt adot vala, hogy meg szabaditana az nepet az ő keze által.

jud. 8. Mikor meg holt volna Gedco, az sidoc szolgálni kezdenec az Baal istennec, es szduetzeget tőnec vele, hogy nekicistenec lenne es nem emlekezenc meg az istēnec irgalmaslagarol. Vala Gedeonnac egy fia Abimelech, ez az vrasagert az ő atyafiat mind meg őle, fejed-

35

delme tőuec őret az Sichimítac. ve gre meg vralac őret az gylkossagert, meg ő lerec egy aszsoni allattul Igy alla isten bozzut raita az gylkossagert, nem birhata az vrasagor három esztenduel touab.

Ez vran czac hamar esmet az okadafra terenec, az Syriabelicknec Sydonyusoknac, Moabiraknac, Ammonitaknac baluany isteneket kezdec imadni, kikre az isten meg haraguet ez ada őket az Ammonitac es Philisteusoc kezebe tizon niolcz *jud. 10.* esztendeig. Ezek rabelliac vala es pusztettiac vala az orzagor, kic mia mikor igen meg rontatac volna, kialtanac az istenhoz monduan, Vetkeštunc, mert elhattuc az mi istenunket, es szolgaltunc az Baal istennec. Kiknec monda az isten Tuggiatoc hogy az Aegyptombelie.

36

liec. Amoreusoc, Ammonitac Philisteusoc, Sidoenusoc, Amalechitac es az Cananeusoc meg rontotac vala titeket, kialtatoc hozzám meg Szabaditalac, mind az által elharrtatoc engemet, baluant imattatoc, Azert többbe titeket meg nem Szabaditalac, hyatoc el az isteneket az kiket vala szotttatoc azoc Szabadiczanac meg titeket. Annal inkább kezdenec kialtani monduan, Az mint akarod vgy czelekeggiel velonc czac most Szabadicz meg, es ezt monduan el haniac az baluanio-
Iud. 11 kat, fel tamasztá isten az Iephtet, ez által Szabadita meg őket az isten es meg nyugouanac az rabfagtul.

Iud. 13. Es ec az nep isten haragiaba es meg kiker ada negyuen esztendeig az Philisteusoc kezebe, fel tamasztá az isten

37

az isten, ez erős Samsomot ky huz eztendeig lön az isten nepenec hadnagia ez diadalmot veszen, vala egiedöl ezer emberen, mert istenben bizic vala ky neky erőt ador vala.

Vtolló hadnagioc volt az Eli ez Ideiben el niertec vala az Philisteusoc az istennec frigy ladayatis, mert baluant imadnac vala. 1. 54²
4-

Mindenestől fogua voltac az sidoc hadnagyfag alat kyralnelkul, három szaz kilenczuen hat eztendeig. Ez vdsben az orzag neha bekefeges volt neha penig lē haborufagos. Niug az hadnagioc eltenec addig az sidoc bekefegben voltac, Mert az feiedelmec az igaz istent tisztelec es feltęc, Az nepetis nemhattac elszakadni az igaz isteni tisztelet melől. Mihelt penig az feiedelmec meg hol

138
 holtae, ottan Baluan imadastra ter-
 rec. Azert az isten ōket giakorta at-
 ra kegietlen ellenszeg kezeben, kik-
 nec kegietlensegeket mikor nem
 ōbenedhetnec, fel kiáltotta az istē
 hōz, az isten feiedelmet adot nekic
 de anna halala vran elmet baluāt
 imattac.

Czudalkozharnec az ember ez
 nagy alhatatlanfagon, mel az Si-
 dokbā volt. De ha meggondolliuc
 az embernec mi voltat, nem czuda
 ez. Mert az ember az istennelkül es
 az ōigeienelkül czac merō se: e seg
 az istē czac. Azky az embert meg
 vilagosittia az ōigeie által. Mikor
 penig az isten, az feiedelmeket el
 vesīvala, keet iorulfostia vala meg
 ōket, testitől es lelki. Mert az
 hadnagioc olralmasztac ōket test-
 bennis, es az istennec vtarais vesīer-
 lettec

39
 lettec az nepet. Mert az Prophetac
 nem valanac meeg ollian beuōn
 mint az vran az kyralioc ideieben.
 Igi ōkor az isten czelekedni, Az
 halaadarlanfagert el vesī az io fe-
 iedelmet, el vesī az io tanitokat,
 egietembe fegyuert boczat reanc.
 Ackor kezdūnc ostan ohaytani, lat-
 uan az mikarunkat, ackor kezdūnc
 istenhez kiáltani, Mert az ember io
 ōberenczeienec ideien fel fualko-
 dic, el feletkezie istenről, az gonos-
 ōberenczenec ideien ostan ohayt-
 istenhez. De az isten nem ter ez ō-
 lienekhez, mig nem tellies ōiudc
 ōezint istenhez tēnec, mint ō ma-
 gamongia. Terietec en hozzam tel-
 lies ōiuctec ōerint, es metellietec
 az ti ōiueiteket es nem ruhaitokat,
 es tērietec az ti vratokhoz isten-
 tekhez, mert kegielmes es irgalmas.

D Maso-

40
 2. Ex^o
 plū ex
 histo:
 rj's R^o
 gum:

MASODIC PELDA A Z
 kyraliokrulkie volrac Samuel-
 től fogva mind az Babyl-
 loniabeli fokfagig.

A Z hadnagiokrul valo histori-
 ac igen nylyuan valoc, mell-
 ekből meg tecczie az orzag-
 nac es feiedelmek nec szerenczeie
 es szerenczetlen segec honnat legie
 De meg ezeknel nylyuabban valo
 kar hozzoc az kyralioknac histori-
 iokbol.

1. Sam. 7.
 Az Eli Papnac vtanna lön feie-
 delem es Propheta az Samuel. E-
 az mongia vala az nep nec, Ha tel-
 lies sziuetec serint meg terte, es
 haggiatoc az baluaniokat, es az
 sziueteket iltehez keszitec es cza-
 s nekyl solgaltoc meg szabadit tite-
 ke

41
 ket. Megterenec az Sidoc, es meg-
 szabadulanac az Philisteusokrul.

Annac vtanna kere az nep isten
 től kyralt ada az isten, az Saul. En-
 nec azt monda, az Samuel. Ha az
 istent fel itec es solgaltoc neky es
 halgattiatoc az s szauar, meg sem
 haragittiatoc ötet szerenczesec les-
 tec ha penig az istennec szauar nem
 halgattiatoc, az istennec haragia
 leben raitatoc.

Saulnac isten meg paranczola
 hogy az Amalechitakra mennien
 le vagia, mind öket ne keduezzen,
 se ember nec, se baromnac, se kyral-
 nac, se haza, nep nec. Saul ked-
 ueze az kyralnac, es az barmoknac
 kduerinec, nem czelekedec az isten-
 nec kedue serint. Azert azt monda
 az isten nekie Samuel által. Né lör-
 tel engedelmes, az en szomnac azert

D ij el vet-

492
 el verlec teged hogy ne legi kyráli
 El tauozzec azért az istē lelke Saul
 tul, es el vesze rettenetesen az had-
 ban minden nepeuel es fiaual.

Ez Saul felette igen szerenczer-
 len lőn, Az orzagis & miatta ellen-
 segről meg rontatec. Mert az kyral,
 az istennec beszede berint nem cze-
 lkedec, az istent nem feli vala,
 nem tisztele vala, az nepetis nem ve-
 serle isteni felelemre. Az Samuel-
 tis nembőczölle, Az istennec Pap-
 iait le vagara, Ördögöt kérd va-
 la isuendőt. Dauidot is elakaria va-
 la vesztenei, kyre felette igen iregy-
 kedic vala.

Dauid lőn kyral Saul vran. En-
 nec soc diadalmi vadnac az bent
 irasban. De az többi között neuezet-
 tes az nagy Goliattal valo viadal-
 ma. Kiuel mikor szembe menne
 azt

493
 azt mongia vala. Az hatalmas isten
 ky engemet meg szabaditor az orcs-
 lan torkabol, meg szabadit az Goli-
 attulis. Az Goliatnac penig azt mō-
 gia vala. Te en ream idős fegyuer-
 rel kopiaual es payssal, en penig
 megiecc az hatalmas istennec neue-
 be te read, es aad az isten tegedet
 en kesembe, meg verlec teged, az
 te seiedet el vessem, es adom az te-
 restedet az égi madaraknac es va-
 daknac, hogy tuggia mind ez egesz
 föld, hogy isten lakic az Izrael ne-
 pe között, es hogy ne fegyuerrel, sem
 kopiaubā szabadit meg az isten, mert
 ő isten, mert ő hada ez, es aad tite-
 ker mi kezöncbe.

s Noha Dauid bünbe esec, mikor
 meg ölete Vriast, es felessegeuel go-
 noszul éle, es mikor az nepet meg
 samlaltatta volna, es ezzel az or-
 D iij zagot

444
 zagot nag haborubahozza, mert Ab-
 2 Reg solon ky vze ötet orzagabol, es az
 15. nepnec meg samlalfert sokat le-
 vagata az isten, az nepben, mind az
 alkal Penitenciar tartta, meg sirata
 2 Reg. bünert, meliben eset vala az restnec
 12. erőtlen segenec es giarlosaganac
 Psal. 50. miatta mint az valastortac giakorta
 Psal. 6. soktac esni. Azert tellies elerinec
 rendiben, hadakozasaban io be-
 renczes volt. Az orzagis meg nyu-
 ghoue s ideiben, mert istennec
 1 Sam. kedüec berint valo solgaia vala, es
 13. neki czac, az istennec igeie volt ve-
 2 Psal. bere mint smaga monta, mert turta
 119. hogy azoc bodogoc az kie, az hi-
 11. tetleneknec vtokban nem iarnac
 hanem az isten törüenieben foglal-
 atosoc eyel esnappal.

Az Salomonis, az Daidnac fia
 felelte io berenczes es bodogagds
 lön,

45
 lön, mig az s attianac Daidnac v-
 tarköüete, De mihelt az pogani
 aszoni allatoc az s biuet, az igaz
 isten mellöl baluan imadasra hay- 3. Reg.
 tac Azonnal azt monda, az isten 11.
 neky miuel, hogy meg nem sristed
 az en befedemet, Annakokaert ket
 tehastrom, az te orzagodat es adom
 az te solgadnac.

Roboam alat kette sakada az or- 3. Reg.
 zag, az tiz nemzetseg hayla Hiero- 12.
 boamhoz, az keet nemzetseg Robo-
 amhoz. Ez ideiben az sido nemzet-
 seg baluan imadasra hayla, kezde- 3. Reg.
 nec soc oltarokat az baluanicknac 74.
 mindenöt rakatni, reai choza az
 isten Aegyptomnac kyralliat ky az
 templumnac, ez Salomonnac min-
 denkinczet el viue.

Abia az Roboam fia hadakozie
 vala az Hieroboam kyrallial ky fe-

D iij kette

lette igen baluan imado kyal vala
Az isten ada Abianc nagy diadal-
mor. Mert ezac az egy istenben bi-
zic vala, az Izraelbē meg őle es meg
sebesite vgy mint őt szaz ezert.]

Ez vran kyal lőn az Asa, es isten
kedue szerint iar vala, az baluan iok-
tul meg tisztitara az orszagot, az kőf-
segetis inte, hogy istent keresnec.
2. Pá- Meg vere az Aegyptusnac kyrallia-
ral. 14. nac sereget, melben tiz szaz ezer em-
ber vala, es mikor szembe ballana
vele, igi imarkozic vala. Vram istē
ninczen te előtted semmi kulomb-
seg, vagy keues, vagy soc által ven-
ni diadalmor. Segely meg minket mi
istenunc. Mert az te szent neuedbē
bizuan iúttōnc ez sokasag ellen. Ac
kor azt mōda az Azarias Propheta.
15. Ha az istēt keresitec, meg talallatoc
Ha penig elhaggyatoc őtet, őis el
hagy

hagy titeket. Az kyalisazt monda
azert, Vala ky nem keresendi az Iz-
raelnec istenēt, meghallion kiczen-
től fogua nagig lā, mind ferfumind
alszoni allat. Meg keresec az istēt
es isten bekesegert ada az orzagbā
Vegre az isten rea haraguec, hogy
pogan kyraltul kere segiczeget az
Izrael kyralli ellen, es emberhez
nem istēhez biznec. Azert azt mon-
da as Propheta neky, Az istennec
semei lattiac mind az egesz földet
es ad az isten erőt, azoknac kic ő
benne tellies szivel biznac. Azert te
kyral bolondul czelekettel.

Annac okaert az kyal meg lassa
hogy az orzagot meg tisztitā bal-
uantul, isten felső legien. Az kőf-
geris arra incze ha ellenseggel vyni-
kel, az isten neuebe gyuczōn sere-
get, ő neuebe vtkōzzec az Poganni
al, ba-

45
al, bator ezac keues vitezekkel az isten diadalmot aal, meir bizo nem nehez az istennec keuessel soc ellenfegen diadalmot venni. Esmint
2. Pet. az bent Peter mongia, hog istennel
3. egy nap ollian mint ezer estendö, es ezereftendö mint egy nap. Azö keppen mondhattiuc, hogy istennel az hadban ollian az egy ember mint az ezer, es az ezer mint az egy.

Az vian leszen kyal az Iosaphat, ez igen iambor isten felö kyal volt nem bizot az baluaniokban, hanem
2. Par. 17. az egy istenben, iambor es igaz birakat rende az nep közdöt es intöket, hogy igassagot solgaltassanak. Ez ellen fel gyulnec, az Ammonitac es Moabitac nagy eröuel,
2. Par. 20. Ackor az Iosaphat igy köniörge. Mi bennunc ninczen anni erö, hogy es fokafagnac ellene alhatnanc, de mikor, ne tuggiuc mit kellien tennunc

47
az mi semeinket vriste read figgetiuc. Meg halgata isten, es diadalmot ada neky.

21.
Lön kyal Iosaphat vta, az Ioroat. 21.
ez az baluan imadasba be merölt vala, kösüete az Achab vtat. Azert azt möda neky, az illies Propheta Miucl hog ne kösüetted az Iosaphat kyalt az te atyadat, hané az Achabot, es balua imadasra hayrad az sidosagot. Azert ime az iste meg ver te get mind felefegetö, gicimekestö marhatul, nepestö, te penig meg betegülz has faiall, mid addig mig ne ky isön mid az te beled, Igie törtenec mert iste az Philisteusokat reahozakic alal meg röta az orzagot es az kyralnac mindé haz a nepet, ö maganc az beli ky isue, e meg hala.
Vtana lön kyal az Ochozias. Ez is balua imado vala. Azert beröczetle
lön,

50
lőn, mert az Iehu kyal meg öle
ötet.

Az vran lőn kyal az Ioas, kir az
21. P^a. Ioiada Pap felesége el reitet vala,
val. 23. mikor az Attalia, az Ioram felesége
4. Rego az Ochozias fiait meg ölte vol-
11. na, hog ő maga aszonkodnec. Azt
az Ioast kyalia tőtte vala az Iam-
bor Ioiada Pap, es mig Ioiada Pap
ele, addig Ioas istē fős lőn. De mi-
helt ő meghala, ottan elhaila az ky-
ral baluan imadafra mind az neppel
2. P^a. egybe. Kiket mikor Zacharias Pap
val. 24 feddenē, meg öletec es kdueste-
rec. Azert ada az isten, az nepet, es
az kyalnac minden tanaczosit, kic
az kyalnac sziuet el haitottac vala,
az Syriabeliek nec kesbe, es meg
emeszterenec. Mert elharrac vala az
ő vokat isteneket. Az kyalcis nag
gialazattal illetec.

Az

57
Az vran lesen kyal, az Amasi-
as. Ennecada az istē nagy diadal- 2. P^a.
25. mor ellensegen, vegre baluan ima-
dafra tere, ki mikor az Prophetatul
feddetnec, meg czufola az Prophe-
tat. Azert ada ötet isten az Izrael
kyrally kesbe, ky az kyalnac min-
den kinczet el viue, Hierusalem-
nec falait meg rontata.

Ozias az Amasiaskyal fia lesen
kyral az attia halala vran. Ezis mig 2. P^a.
26. istentől figge, io szerenczes lőn. De
mihelt az ő tistiből ky hagian az
Papoc tistibe haga, meg veretec
franczuual.

Ioathan kyalrulis azt mongia az 2. P^a.
27. iras, hogy szerenczes volt, mert azt
mielte az mi istennel kedues volt.

Acas kyal Ioathanac fia felette
igen baluan imado vala, Azert ada 2. P^a.
28. isten ötet az Syriabeliec kesbe, es

az

az Izraelitac kezebe kic le vaganac, egy nap az Iudaban szaz huz ezert, hogy el hattac volna az 8 v-rokat isteneket, Rabot vinec el ferfiakat, aszoni allatokat, leaniokat, gyermekeket keet szaz ezert es nagy soc gazdagsagot, foliamec Achaz, az Asziriai kyalhoz nem istenhez, de semmit nem haznala veele.

Fel tamada ez vtan az Ezechias kyal ky az kosslegnec igy szol vala.

2. Par. 39. Az mi attriainc vetkeztenec volt el hattac volt, az igaz istent, azert attar 8 ket ellenseg kezebe, mi tegiunc szduettieget, az istennel es el tauo-sic haragia tolunc.

Aldozatokat szerez istennec. 2. Par. 39. Annac felette leuel alral inti az egez orzagot, hogy meg terienec istenhez, es az isten meg szabadittia

8 ket,

53
8 ket, es azt mongia vala, kegies es kegielmes az mi istenunc es nem fordittia el az 8 orcaiat ha meg terunc, meg kegielmez mind azoknac, az kic 8 tet tellies szibol kerescic es nem tulaidonittia az buntnekic. Az baluaniokat el rontattia mindenur, az igaz isteni tisteletet heliere allattia.

Az Sennacherib kiral el id Ba- 2. Par. 31. bylloniabol nagy erduel, be rekesz-tic az kiralt Hierusalembe Esaias Prophetau al eggidt. Ackor az kiral igy szol vala. Ne fellietec az Asyriabeliektol, mert 8 velec emberi erd vagion, mi velunc az isten, ky mi erunc hadakozic, el boczara iste egy Angialat, ky le vaga az Asyriabeliekbē szaz niolczuan 8t ezer embert, es meg szabadulanac.

Manasses az 8 fia baluan imado vala

54

vala, az mel baluant az 8 attia el rō-
tarot vala, 8 meg epirette vala, Ada

2. Par. isten 8tet az Babylloniabelic ke-
33. sbebe, kic 8tet fogua el viuec, es az
t8ml8czbe v8tec, or keseruesen
meg sirata b8net, istenhez t8re, Isten
meg 8abadita 8tet, or 8agaban vy-
ionnan kyrallia teue, az vtan, az ne-
pet isten melle hayta.

Amont az Manass8nec fiat az
1. Par. 8nn8 8olgai 8lec meg, es 8888czet-
33. len l8n. Mert felette baluan imado
vala.

Iosiaskyral ist8nec kedue 88rint
2. Par. czelekedec, k8uete az Dauidnac v-
34. tat, n8 hayla sem iob sem bal kezre,
az varast es mind az orzagit meg
tis8tita baluantul. Ez ideiebent alala
meg Helcias Pap az istennec k8n-
uet az templomban, mely soc id8-
t8l fogua el reitetet vala. Azt el ol-
uastat

55

uastattia az k8ss8g el8t es inti az ne-
pet isteni felelemre.

s Noha az hadban ves8e ez Iam-
bor kyral, mikor oknelk8l az Ae-
gypt8bely kyral ellen tamadot vol- 2. Par.
na, mind az altal istennec kedues 35
vala. Azert syrara 8tet Hieremias
soc ideig es mind az k8ss8g. Err8l
azt mongia az iras, hogy nem volt 4. Reg.
8 hozza hasonlatos 8 el8tte, ky isten- 23.
hez tert volna tellies 8iue 88rint, az
vtannis nem volt.

Az Ioachaz kyralt ada isten az
2. Par. Aegyptombeli kiral kes8ebe. 36.

Az vtan l8n kyral Ioachim, Ez
ideieb8n elisue az Nabugodono- 2. Par.
zor, es el viue az templomnac min- 36.
den gazdagfagat. Az kyraltis el vi 4. Red.
8i, meg 8leri es barom modra te- 23. 24.
mettetec, az mint Hieremias monta 37.
vala. 22.

E Icco-

56

Iecōnias kyalis berenczetlen
lōn, mert mind felelegestől, gierme
4 Reg. keftől el vitetec Babyloniabeli fok-
24. fagba, mīd az fōfō nepeckel egybe.

Sedechiaskyal lōn vtolsō kyal,
ez ideiben eliōue esmeg az Babyl-
4 Reg. loniabeli kyal, ky az varast minde-
25. nestől fogua tōbōl el rontara es e-
2 Par. gettete mind az templommal egy-
36. be. Az kyal fiait le vāgata, az ky-
Hierc. ralnac δ maganac semet ky tolya-
39. ra, es mind az egez sidofaggal fog-
fagba Babyloniaba viue.

Ha immar mind meg samlalod
az Iudeanac kyalioknac estendeit
Saultul fogua mind az fogfagig tōb-
bet tesen ot szaz estendōnel. Ez
idōben az Iuda orzaganac nemely
kyalli mind az kōssleggel egietem-
be io berenczesec voltac. Nemel-
lic peniglen igen berenczetlenec

vo

57

voltac. Az Dauid, Iosaphar, Afa,
Ezechias, Iosias ideieben az orzag
bekesegees volt, mert az kyalioe
hadakozásokban mindenkor diadal-
mot vōrttec. Az Saul, Achaz, Io-
achim, Iecōnias, Zedechias ideiebē
az orzag niugharatlan volt az po-
gani ellensegtől, az kyalioe ber-
enczetlenec voltac.

Az kyalioe, es orzagnac be-
kesege es io berenczeie, az mint
az historiac ielentic ettől volt,
Mert az kyalioe istē felōc volta-
nac, mint az Dauid, Iosaphar, Eze-
chias, Iosias. Az kōssegetis isteni
felelemre veserlettec.

Az haborufagnac es berenczet-
lensegneec keuatkeppen valo oka
volt az Baluan imadas. Mert mind
az kyal, mind az kōssleg baluant
imattanac.

|E ij Har;

58

HARMADIC PELDA

Az Izraelnek orzaganac
Kyralyrul.

AZ mint odafel meg mondoc
nē vesűnc mafonnat peldat,
hanem az sido orzagrul es an-
nac kyralyrul Az sidoknac penig
byrodalmoc vagy feiedelemsegec,
harom rendbē volt Mofestől fogua
az Babylloniabeli fogfagig.

Az első volt Mofestől fogua az
Saul kyralnac byrodalmaig.

Az Masic volt Saultul fogua az
Zedechiafig.

Az Harmadic volt Hieroboam-
tul fogua Ose kyralig. Az keet el-
ső rendbeli feiedelmec szerencze-
iekről es szeréczetlensegekről, mind
penig ő ideiekben az orzag mene-
mő bckesegben vag haborusagban
volt

59

volt szoltunc. Mostā inimar szolunc
az harmadic rendről, az az, az Iz-
raelbyrodalmanac kyralyrul, mel-
ből iobban meg tettic hogy nem
mint az felső peldakbol, hog az istē
az orzagot, es az kyraliokat az bal-
uani imadasert megrōtia es elveszti.

Hieroboam volt első kyal Izra-
elbē. Ez ada okot nagy baluan ima-
dasra. Mert őttete keet barom ke-
per hogy az Izrael azt imadna. Az
egyket fel emeltete Bethel neuő
varasban, Az masikat Dan neuő
varasban. Meg arkoza az Propheta,^{3. Reg.}
az baluany oltarat, de semmit azzal^{13.}
nem gondola az kyal.

Azert azt monda az isten nekie
Valasztalac teged az neep közzől,^{3. Reg.}
es tőlec tegedet feiedelemme az^{14.}
en nepemen, kette hasitam az Da-
uidnac orzagat, es attam azt neked
E iij nem

40
nem lől ollian, mint az en szolgám
az David, ky az en paranczolatomat
meg tartotta, es kőuetet engem szí-
ue szertint, hanem gonozbul czele-
kedel minden kyralioknal, baluant
ötrel magadnac isten heliebe, hog
engem haragra inditanal. Engemet
el hattal. Azert ime en veszedelmet
hozocaz Hieroboam hazata es Hie-
raboamnac meg ebetis, meg őletem
kiczentől fogua nagig mindent le-
vagatoc. Az kic az varasban hal-
nac meg az ő haza nepe között, a-
zokat az ebec eszic meg. Az kic pe-
nig az mezzőn halnab meg, az őgi
madarac eszic meg azokat.

3. Reg. 15.
Noha azert Hieroboam bekeuel
hala meg mind az által haza nepen
nag szerēczetlēseg es ec. Mert az ő
fiat, es minden haza nepe eggiglen
mind le vagattatanac az ő bunciert.

Baa-

61
Baasa kyral kőuete Ieroboamot
az baluani imadasban. Azert az 3. Reg. 16.
isten szinte azonkeppen feniegete
meg őtet Iehu Propheta által, mint
Ieroboamot, es az ő haza nepeis szin-
te vgian iara. Mert ő vtanna kyral
lőn Ela, ezt meg őle Zambu. Ky min-
denestől fogua el törle Baasa kyral-
nac nēzetleget. Az Zambu ellen,
az nep kyralia teue az Amrith, es
rea szalla Zambura, az varast melbē
lakic vala, es mikor latna, hogy meg
nem maradhatna Amri ellē, ő maga
feiere gyuta maganac az hazat, or
vesze es ēge az ő baluā imadafaert.

Achab lőn kyral Amri vtan, es
az baluā imadással mindē kyraliok-
nal inkab bozzōta az istēt, mīd fele- 1. Stg.
segeue egybe, az Iezabellel. Annac 21.
okaert felete igen szerēczetelē lőn 22.
mert felesegenec telte mīdenestől 4. Reg. 5.
E iij fog-

62

fogua az ebec duec meg, & magais az hadban meg sebesedec, es az ebec nyalac veret.

Ochosiasis az Achab fia feletre igen baluan imado vala, betegsegebenis az Belzebubtul kerdet vala tanaczot. Az & ebellő hazabol niackal esec le es meg hala.

Ioramis az Achabnac fia (mert Ochosiastnac nem marat vala fia) kduete Ieroboamor es az & gonozsagat, noha az Baal istennec baluanit nem tistele. Azert isten az Iehut kyrallia kenete ellene. Ennec azt mōda az isten, ime en teged kyrallia tōrtelec, te veszed es tōrlōd el az Achabnac haza neper. Mert en bozzut alloc az en Prophetaimnac es solgaimnac verekert az Iezabelen, el vesstem Achabnac minden haza neper, es ackeppen czelekedē vele.

63

vele mint Hieroboammal es Bafakyrallial. Azert meg őle Iehu Ioramot, es az Iezabelt az palotabol niackal vettete ala, az ebec duec meg testet, czac feie kaponiaiat es az kez es laba feiet talalac. Igy vesze az baluan imado kyralne aszsony. A-4. Reg. 10. chabnac lietuen fiait, solgait, es az Baal papiait mind le vagata. Az Baal templomat el rontata es helien arniec sekert czynaltata.

s Noha az Iehu el ronta az Achabnac haza neper, mind az altal, az Hieroboammal nem lōn iob semmiuel. De hogy az istē paranczolattia berint az baluā imado Achab nemzetseget meg rontotta volna, azt igere isten neky, hogy negied nemzetsegig vlne az & fiait az Izraelnec birodalmanac sekiten

Azert Ioachaz, Ioas, Hieroboam

E v 2. Za-

64 **4 Reg.** 2. Zacharias. Noha baluan imadoc
 10 13. valanac mind az által Serenczesec
 14. lönec, mert ezt isten igerte vala Ie
 hukyralnac.

4 Reg. 17. Vtolsokyrat lön Osee. Ez is bal-
 uan imado vala. Azert isten nem-
 svenuedhete touab, az baluan ima-
 dast hanem, az Babylloniabeli Sal-
 manassar kyralt rea hozza, az orzag-
 ra, ezzel mind az egez orzagot rab-
 sagba virete es az földet, idegen
 nemzetseggel szállita meg.

Az Izrael orzaga többig allot
 harmad fel szaz esztendőnel, de mód-
 hatatlan igē Serenczetelen lön, az
 orzag, mind penig az kyralioc.
 Mert Hieroboamtul fogua mind, az
 vtolsokyratig, eggis nē talaltatec
 az kyraliokban isten felő hanē in-
 kab mind baluan imadoc lönec, nē
 fogadac az sient Illiesnec, Eliseus-
 nac

65
 nac, Ionasnac es az több sēt Prophe-
 taknac intelleket estanitalokat, ha-
 nē az Baal papiait kduetec, nē gōdo-
 lac meg az istennec io teremienet
 meliet mielt vala velec, mikor őket
 Aegyrbolky hozza. Azert az isten
 nag Serēczetlőség ala ada mīd az ki-
 raliokat, mīd penig az egez orzagot

Mert az isten nem vgy atta vala
 nekicc az Chanahannac orzagat
 hogy mind öröckevgian ducc legiē
 akar mint es akar hogy ellienec, ha-
 nem, hogy azt az egy igaz istent fel-
 liec risztelliec, az ky őket Aegyrbol-
 ky hozza, idegē istenhez ne haiol-
 lianac, es hogy tellies sīuec Serint
 istenhez terienec. Mint az első pa-
 ranczolatbannis inte őket, ezt mód-
 uan. En vagioc ky kihoztalac tege-
 det Aegyrbol, ne legyenec tene-
 ked több istenid en nalānal. Neczinal
 ma-

Exod.
 20.

magádnac faragot kepeket, se azok
nac az allatoknac, mellic az égen
vadnac hasonlatossagara se azoknac
mellic az földön, se azoknac mel-
lic az vízben.

A Z ZŐVECZEK-
ről mellickel, az isten, az
Sidoknac arra vala az
Canaan földet.

Exod.
19.

HA az en bezedemet halgattia-
roc, es szüetziegemet meg ő-
rizitec, leztec nekem valasztot
nepeim minden nepec között.

Exod.
23.

Ha az en szomat halgarandod es
azokat czelekeded, mellicket pa-
ranczoloc, az te ellenseged nec enis
ellensege lessec, es bosszut alloc a-
zokon kie teged haborgatnac.

Leuit.
26.

Ha az en paranczolatimban
-im-

iatroc felelemnelkül, lakozroc az
ti földerekben. Adoc beke-
seget az ti hataritokban, el alostoc
es tenki fel nem rezzent, az ellen-
seg nec fegyuere által nem megien
az ti hataritokō, vízitec az ti elléseg
teket, es ti elsttetece le omolnac, ti
közölettec őten víz nec szazat az el-
lensegben, es szazan ezert. Hogy ha
penig az en paranczolatimban nem
iatroc, meg verlec titeket, az ellen-
seg elst le estec, azoc ala adatoc
futtoc ackoris mikor nem víz nec, se
gyuert hozoc reatoc, ha penig va-
rasba szalattoc, boczatoc ratoc dög
halalt, varastokat es lako helieteket
el puztitom vgy annyra, hog czudal
kozzanac raita az ellésegec, el ozt-
lac titeket idegen nep közze odais
feguert boczatoc vtannatoc az kie
meg maradnac, azok nec felelmet
adoc

68
 ſiuekbe, hogy az ſanac leuelene
 ſörgefe életfullanac mint egy fe-
 gyuer élőt, ſenki ti közzöletec, az
 ellenſegnec ellene nem meer al-
 lani.

Deut.
 4. Azt mongia Moſes. Ha ſülén-
 détec fiakat es vnokakat es lakozan
 dotoc az földön, es el czalattaruán
 czynaládoroc magatoknac valami
 faragot képet, hogy az iſtent hara-
 gra indiczatoc, Bizonſagul hiuom
 ma az eget es az földet, hog hamar
 el veſtéc az földről, melliet az iſté
 ad nektec, né laktoc ott ſoc ideig
 hanem el törültiteket az iſten.

Deut.
 1. Az ti vratoc iſtentec ime be vi-
 ſen titeket io földre, folio viſek-
 nec esky folio kutaknac földere, io
 buzanac es ſöldőnec földere, holot
 mindé ſükſegnelkül lakhatol. Meg
 laſſad azert, hogy el ne feletkezzel,
 az te

69
 az te vradrul es iſtenedről, es az ő
 parāczolatirhatra ne veſſed. Hogy
 ha penig el feletkezendel az te v-
 radrul iſtenedről, es idegon iſte-
 neker keſzdez kőuetni es tiſtelni,
 ime moſtan meg mondom te ne-
 ked, hogy mindenestől fogua el kel-
 vezned.

Izrael mirkeuan az te vrad iſte-
 ned te tölled egiebet, hanem hogy *Deut.*
 10.
 fellied az te vradat, es iarij az ő v-
 taiban, es ſereſſed őret, es ſolgal
 neky tellies ſiueddel es erődde,
 hogy io ſerenczes legy.

Őrizzetec meg azokat, mellie- *Deut.*
 3.
 ket az iſten nektec paranczolt, ne
 haiokiatoc ſe iob keſzre ſe bal keſz-
 re, hogy ſoc ideig lakhaffal az te
 földedben.

Adoc ti elötökbe arkot es al- *Deut.*
 11.
 domaft, Aldomaft vgy, ha enget-
 rec

70

tec az ti vvaroknac istenteknec paranczolattianac. Atkozottac hané engettec, az istennec bauanac, es ha el tauoztocaz vtrul, melliet eld-
tökbbe adot.

Deut.
28.
Ha az istennec bauat nem halga-
ton es meg nem örized, hoz az isten-
te read ellenfeget, mezze földről
nagy sebességgel, kinéc nieluen né-
tucz, keuel nemzetseg es kegier-
len. Ky az veen embert nem tisteli,
az kiczen gyermekenis nem köni-
rul, az te barmaidat, gabonadat
meg emeszi, es minden erös varas-
dat meg rontia, mellickez bizo-
vala.

Deut.
29.
Ha az en paranczolatimban nem
iartoc, hanem baluan istennec föl-
galtoc, azt mielem ez földel, az mi-
Sodomaual es Gomoraual, Es azt
kerdic minden nepec, miert miuel-

te ezt

71

te ezt az istē ez földnec. Es azt se-
lic. Mett el hattac az istennec
paranczolatit, es bduecczeget, mel-
liet töt ö velec, mikor öket ky hoz-
na Aegyptumbol, es szolgálta-
nec idegen istennec, es imattac oli iste-
neket kiker nē ruttac sem esmertec.

Ezekből ez bduecczegekből meg-
tetzic miczoda ockal arra volt az
isten az Sidoknac az Canaan or-
zagar, tudni illic, hogy ha az ö pa-
ranczolatiban iarnac, attul el nem
lakadnac, baluant nem imadnac
haat ducc leszen az orzag, es meg
tartia öket. Hogy a penig ö ellene
baluant imadnac, haat el veszi tö-
lő az orzagot, es ömagokat is mind
el veszi. El hagiac az igaz istent, ki
öket Aegyptumbol ki hozta, köve-
tenec idegen isteneket, es imadat
azokat, es haragra inditac az istent

F elha-

72

el hagyuan őret es szolgáluan, az Ba
al istennec. Azert meg haragoduan
az isten ada őket az ellenségeze-
be, kic meg fogac őket, es el adac
penzen az ellensegnec, kic ő kőr-
nőlc laknac vala, es nem marad-
hatnac vala meg az ellensegnec e-
lőre, de valahoua mēnec vala, min-
den ő i ten haragia vala raitoc, ve-
gre mind az Izrael orzagat, mind
az Iudeat nagy erős foklagba vite-
te, az rettenetes baluani imadasert,
mikeppen az Prophetakis giakor-
ta feniegette őket.

Hic. 2. Mikeppen meg ségiendő az Or
mikor az országban fogiac, ackep-
pen meg ségiendő nec az Izrael nec
hazai ő magoc es kyrallioc, kic azt
mongiac az fanac, En attiam va-
gy te, es kic azt mongiac, az kő nec
te őültel engem. Es forditac (az
mon

73

mongia, az isten) en hozzam, az ő
hazokat es nem az ő orczaiokat.
Es az haborufagnac ideien azt mon-
giac, Kely fel es szabadicz meg
minket, holot vadnac, az te istenid
kiket czinaltal magadnac kellienec
fel, es szabadiczanac meg titeker.

Azt mongia Hieremias, hogy az **Hic. 7.**
Iudeanac kyralynac tetemec az **vide et**
koporsobol kyhaniattatnac az bal- **Hic. 5.**
uani imadasert.

Mivel hogy el hattac az en őer- **Hic. 9**
ueniemet, es nem halgattac az en
őomat, hanem az ő ő iuek nec gonos-
saga vran iartac kőuetuen az Baal
istent. Azert en adoc enniec irmet
es innyoc merget, es el őelesztem
őket az pogan nepec kőzze, es
boczatoc ő vran noc fegyuert, mig
nem meg emesret nec.

El felekezert az Izrael, az őre- **of. 8.**
F ij rem;

74

rem:diertől es baluāt eppitet. Azert
en boczatoc tűzet az δ varafokba
es meg emeszi az δ hazokat.

Amot El czaltac δket az δ baluanioe

• Azert ime en boczatoc tűzet Iudea
ba, es meg emeszi az Hierusalem
nec hazait.

Az istennec nagy kegielmessége
volt ez az sido nemzetleghez, hog
minden idöben adot nekic Pro-
phetakar, mint az Samuelt, Nathāt,
Esaiast, Hieremiast, Illiest, Eliseust,
kie által szintelen hitra δket peni-
tēciara, es az sduecczegmelle, mel-
liet isten velec töt vala. De az nep-
nec viszontag nagy halaadatlan-
saga volt ez, hogy nem halgattac az
Prophetaknac szauokat, nē bdezd-
löttec δket, hanem inkab czufol-
tac, megis δtec. Az Saul nem fo-
gaggia az Samuelnec inteszet. Az

Achab

75

Achab mind feleségeuel egybe ha-
borgattia az szent Illies Prophetat,

Az Manasses meg öleti az Esaiast,

Az Ioachim es Ieonias az Hiere-
miast nem tisztelic, befedet nē hal-
gattiac, söt inkab könuetis meg e-
getic. Azert az isten el vötte tő-

löt az Prophetakar, δmagokat fog-
saba vitette. *Hiere.* 36.

Boczat vala az isten nekic min-
den nap Prophetakar, kie által inti
vala szorgalmatoson. De δc meg
cuzfolac az istēnec befedet es az
δProphetait, azert az istennec hara-
gia felgeriede reaioc. *2. Par.* 36.

Boczatam δ hozzáioe az en szol-
gaimat, az Prophetakar, es nem hal-
gatanac engemet, es nem haytac az
δfűlöket hozzam, hanem megkeme-
nitet az δnyakokat. *Hiere.* 7.

Terietec meg az ti gonoz vtai-
tok. *4. Reg.* 17.

F ij

76
tokrul, es drizzetec meg az en pá-
ranczolatimat az törüé szerint, mel-
liet attam az ti atiatoknac, es az
mint izenté nektec, az en szolgaim
altal az Prophetac által.

s Noha az isten, az sido nemzet
seget nagy fogfaba ada az baluan
imadafert, mind az által hetuen esz-

1. *Esdr.* tendő nec vtanna meg szabadita é-
ket, es haza viue az földökbe. Ac-

koris az isten boczat vala é közzé-
1. *Esdr.* s iec prophetakat, mint az Esdras Pa-
pot, Zachariaft, Aggeust, kic által
az isté tanitattia vala éket. s Noha
egy ideig meg allanac az igaz tu-
domanban, mind az által, mikor az
Phariseusoc es iras tudoc fel ta-
mattac volna, ezec melle haylanac
né gondolanac sem Zacharias Pap-
pal, sem keresztele s sent ianossal es

é ne

77
é nekie szantalan soc tanitasockal
es inre seckel, sem peniglen az elő
istenec fiaual, ky ackor restben é
közötté vala, hanem inkább bozzu-
saggal es halallal illetec éket, mind
penig Christusnac tanituanit. An-
nac okaert, az isten reaioc hoza
Romabol az Titus Vespasianust
Christus membe meneteli vran vgy
mint Negyuen estendőuel, ez kör-
niöl vőue az Hierusalemet melybe,
az egez sidofag, az Husuet in nepe-
re fel gyült vala. Ott veszenec vgy
mint tizen egy száz ezeren. Nemel-
liec fegyuer mia, nemelliec dög ha-
lal mia, nemelliec ehseg mia, nemel-
liec penig fogfagba vitetenec Ro-
maba. Az időtől fogua az sido nem-
zetseg mind ezora ig Romai fogfag-
ban vagiō, orzagokat pogā biria, é
magoc mīdē nepec közzé vialatoc

F iiij

Igy

98
Igy ronta az isten az sido nemzet-
seget, melliet ez vylag kereksege
ala: valo nézetsegből valasztot vala.

Mind ezekből nyluan vagion,
hogy ollian ieles orzag mint az Ca
naan orzaga, melliet az iras teyel
mesibel folio földnec neuez, es ol-
lian nemes nemzetseg nem törté-
netből romlot illien igen el, hanem
hogy az isten fegyuerkezet volt &
ellenec, & vontá volt reaioc, az &
keez iuet, mint egy ellenseg, az bal-
uan imadasert.

Ezert romlot felette igen meg
Görög orzag, Ezert romlot az olasz
orzag es több orzagoc. Az Cananeu
fokis felette igen baluan imado ne-
pec voltac. Azert rontotta vala el
& ket az isten.

Hogy azert immar, az magyar or-
zagis mind az kyraliockal egietem-
be il-

79
be illien nagy szerenczetlenség a-
lar volt es vagion, hogy orzagun-
kat az törökök el vdttec, io vara-
sinkat, varainkat el vdtteces el rő-
tottac, hogy orzagunkat szabadon
rabolliac, hogy immar minden ne-
pec közt neuezetesec es vlatatosoc
vagiunc. Ez bizoni történetből es
az szerencze forgasabol ninczen, ha-
nem innet vagion. Mert mint az si-
doc ellé, azonkeppen mi ellenünk
az isten fegyuerkőzet fel, es vontá
reanc az & keez iuet, & eresztette re-
anc az & fegyueret, & tamasztotta re-
anc az Constantinapolbeli török
Czaszart. Mert mikeppen Hiere-
mias mongia, hogy az Nabugodo-
nozor isten szolgália, az sidoknac
büntetésekre, Azonkeppen bizoni,
az török Czaszar isten szolgália, az
magyar nemzetseg nec büntetésere.

F v Miuel

80

Hic. 23 Miuel hogy vgy mond nem hal-
gattatoc az en beszedemet, ime el
fel veszem az Isaknac minden nem
zedleget es az Nabugodonozor ky-
raltis, az en szolgamat, es hozom o-
ket ez földre.

Az Esaiasnalis neueszteric az
Babylioniabeli kyal feyszenec, es
fireznec, melliet isten az o kezeuel
igazga.

Nem kel azért azt mondani, hog
történetből vagion illien hatalmas
es nemes orzagnac es nemes nem-
zetseg nec romlafa. Mert istenec
inditalanelkül meg czac siuebeis
nem idne az töróc Czazarnac hog
Magyar orzagos, rontassa ha az iste
nem indirana az o siuet. Es az isten
nem sügna az o filebe, hogy fel fe-
gyuerkezzec, az mint, az Propheta
mongia.

Ennec

81

Ennec peng nem egieb az oka **Es. 1.**
hanem az Baluan imadas. Mert no-
ha vgy tecczic mi nekunc, hogy
ninczenec, az mi orzagunkban bal-
uan imadoc, mind az altal bizoni so-
kan vadnac. Hogy peng az kyra-
liokrul szolliunc, kie eleitől fogua
Magyar orzagban voltanac, nem ta-
laltz czac eggietlen eggietis, hogy
ky isten felo volt volna, ky az istent
felte es tisztelte volna, mind eg-
gig baluan imadoc voltanac, mi-
keppen az Izraelnec orzagaban.

Az isten, az o kegielmessege-
ből, mint siinte az Sido nemzet-
seg nec, azonkeppen mi nekunc
ad bölcz es tudos doctorokat, kie
az istenec akarattiat hirdetic
az nepet intic es dorgalliac. De
mint

mint az sidoc közöt keues böczölle-
rec vala, az Prophetaknac, Azon-
keppen, az Magiar országban, az
istennec szolgainac keues böczölle-
rec vagion. Annac okaert el vötte
isten országunkar, el vötte feiedel-
münker, el vötte szabaczagükar Mi-
kor semmi felelmünc nem volnais
ackoris felünc. Czac az fanac leue-
lenec börgesse elöttis futunc mint
egy fegyuer elöt.

Isa. 59 Nē rövidöl meg annac okaert
az istennec az ő keze, hogy meg nē
szabadithatna, es az ő fülei nē reket-
tenec be. De az mi szätalan büneinc
szakasztottac el az istent mi tölünc.
Mert mint az sidoknac az Canaan
földet, Azonkeppen az magiarok-
nac ezt es, földet az isten ockal ata
volt. Illien ockal penig, hogy ha az
ő paranczolatiban iarnac, idegen
istent

istent nē imadnac, haat io szerēcze-
sec es bekeffegesec lesz nec ez föld-
dön, ha penig ő ellene baluant imad-
nac, el vesz nec. Nem allottuc meg
az istē nel valo szuecczegöt, azért
pogan birtokaba adot az isten.

Nem mondom azt, hogy az isten
nec nepe, es Ania szent egy haza
nem volna. Mert mint regentē no-
ha az szēt Illies nec vgy tecczic va-
la, hogy mind az egez Izrael az bal-
uan imadasba merölt volna es ő töl-
lenel tób nem volna, ki az Baalnac
nem szolgálna, mind az által, azt fe-
lele az isten, hogy vagion neki hec-
ezer embere, kic az Baal istennec
tördet nem haitottac. Azonkeppen
noha minekünc vgy tecczic, hogy
ninczen istennec nepe ez országba,
hogy mind ez ország el merölt, az
nagy istentelensegben, mind az al-
tal

84

tal bizon vagion, az istennec serege, vadnac iitēnec valasztotti, mind az feiedelmec renderől mind az kösszeg rendekről, kikeről, forgalmatos gondot visel, kiket Christus markabol es oltalmabol senki ky nem kaphat mint ő maga mongia *10. az Euangelistanal.*

De ez melliet ez orzagnac nagioberese rettenetes baluani imadasba es istentelensegbe merölt. Ezekert az isten, az ő igaz es czudalatos iteliriből mind ez egez orzagot oltorozza poganioknac fegyueruel. Hogy penig ez ideig mindenestől fogua el nem merölt ez orzag, az istennec meg mondharatlan nagy kegielmessegeből vagion, az valasztottaknac fohazkodasokert, kic meg nem sünnec eyel nappal istent farasztani kőniörgefekkel.

s Noha

85

s Noha isten giakorra az valasztottackal eggyüt hordoztattia az bünnecc szolgyat, mind az által, az isten czudalatos keppen külbmben nis meg oltalmazza az őueit.

Daniel foklagba viterec az Si-dan. 1. dockal eggyüt Babylloniaba, Az oroslanoc közze vetteric. De meg Dan. 6 tarttia es oltalmazza az isten őret. Ekeppen Noet az őzōn vizben Gen. 6. 7. 2. Lottor az Sodomaban. Mardocheus de li 1. 17. Esthert, Tobiasst, es az tōb keresztieneket Assyriaban, Azert 1. 17. 10. mongia az isten. 1. 17. 10. 1. 17. 10.

Vallion elfeletkezhetike az a-
nia az őmagyattiarul. De ha elfeletkezik is, en te rolad soha el nem feletkezem. Mert be irtalac tegedet az en kezemle.

En Planratalac tegedet Ania
sent egy haz, hordozlac tegedet
az en

86

az en mehemben, az te veenseged-
bennis.

Esa. 54. Az hegiec meg indulnac, de az
en irgalmassagom soha te toled el
nem tauozic.

Esa. 42. Mikor az vizen altal megy, az
vizbe, nem merdőlő, es mikor az tū-
szen altal megy, meg nem eget te-
geder.

Exod. 34.
1. Ioh. 1. Touabba, az valasztottac bannis
vadnac soe bündc, mint az iras-
mongia. Az artatlan nem artatl-
te elötred. Es esmeg, ha azt mōdar-
giuc, hogy bün ninczen bennūnc
mi magunc meg czalluc magunc
kat. Azert az isten ōketis ostorozza
ez vilagon, hogy az penitencia, az
isteni felelem, az kōnőrges neue-
keggiec bennec, es hogy ne ōeres-
sec es vilagot, hanem az mas vilag-
igiekezzenec.

Hog

Hogy az baluā imadas legiē kiual-
keppē valo oka orzagūnac rōlafa-
nac az felsl nag mōdot dolgokbol
es bizōsagokbol meg nyluā vagiō.
De itt az ember meg akad, es azt
mongia, hogy mig az Romai hūc
volt, addig ez orzagban nag job be-
kessleg es czendessleg volt. Errōlis
azert ōolnunc kel.

Az Hieremias Prophetanak is e-
zen dolgot verōtec valasemere az
sidoc, ezt monduan. Az te besce-
deder nem halgattiac, hanem azt
ezelekeggiuc, az mi nekūnc tec-
czic, hogy aldozzunc az eg nec ky-
ralne azzonianac, mikeppen az mi
Attianc ezeleketre nec, hogy iolle-
giē dolgunc. Mert mi oltatul fogua
meg ōuntūnc aldozni az napnac, az
olta mindēnelkül ōūkōlkōdūnc, es
fegyuerrel, es chseggel emestētūnc
meg.

G De

Hiere.
44.

De először azt kel meg gondolni, hogy nem azért volt eled az bekeség, az mi országunkban, hogy a isten, az baluan imadást ioua harrá volna. Mert bizō neki sōha az nem volt kedues, sōr inkab erős büntetéssel meg büntette az baluan imadást. Ez mi országunkból is nem itt totta volna ky illien igen az föld Clastromokar, barátokar, apaccakar, miséket, ha azoc s neky kedues voltac volna. Az Istennec igei öröcke meg marad. Az pokolnac kapuy ellene nem alharnac az igazsagnac. De valamit az isten nem plantalt, az el vesz hamar.

Oka azért ez bekeségnek ez volt. Mert az istē, az s nagy es megmondharatlā kegielmességeből vala az hitōtleneket az penitenciarat es benuette ōket. Mert az iras ne-
zi az

Isa. 40

Mch.

19.

Mat.

12.

uezi az istent bekeségesnec, es hozzu ideiglen valo tūrōnec. Azert *Exod.* mongia az sēnt Palis, Az istennec 14. io voltanac, tūrēnec gazdagfagar meg vralode? Nem tudode, hogy *Rom. 2* az istennec io volta tegedet penitentiara int? Ezkeppen vara Noē ideieben ez vilagot s az huz es tēndeig. Az sidokat Christus memben menetelinec vanna vara vgy mint negyuen es tēndeig.

Eckeppen az Magiar nemzere *Gen. 6.* varra, s noha sokan meg tertene az Euangeliomnac igazsaga melle kiket az isten czudalaros keppen tart enny soc haborusagban, mind az által ez orzagnac nagj ob rebe megis az seretczegben vagy on vagy penig ha az Euangeliomot halgattiakis, de czac kep mutatoc. Annac okaert rontia es puz-
G ij tittia

90
tittia az isten, ez orzagoz az pogan
törököt által.

Rom. 5. Touabba noha akkor külső be-
kefeg volt, az pogani feguere nem
volt, mind az által, az istennec soc-
kal nagioz bünterese volt, az külső
ostoranal. Mert ez orzag nagy setet-
segen es nagy baluan imadasban
volt. Az istennec Euangelioma
nem predikalator. Mostan noha kül-
ső keppen bodogtalanac vagiunc,
es szerenczetlenség alatt vagiunc,
mind az által lelekben bodogfago-
sóc, es bekefegesez vagiunc. Mert
az Christus Iesusnac, az istennec fia-
nac tudomania, az Euangelium tisz-
tan Predikalatoric, melnec általa, az
szent lelec isten hűtöt gericsz mi
bennünc, hogy az mi lelkünc bekes-
seges legien istennel. Ez az belső es
lelki bodogfag, es bekefeg felől ha-
lag-

91
laggia, az regi testi bekefeger. Es az
isten bator oitorozzon külső keppé
bennünc, az mint neki kedues
czac az ő szent igeienec kenieret
ne vegie el közzőlünc.

Ez ideig szoltam, az baluan ima-
dasrul, melliert minden orzagoc, ky-
ralioc nemzetsegez szerenczetlen-
seg alá vetterec. De az szent iras
emlekezi több nagy vetkekről,
melliec közt igen neuezetes az
kegyetlenseg, es az telhetetlenseg.

Az iras, az Manassefől azt mő-
gia, hogy artatlan vert felette so-
kat ontot, mig nem meg telne Hieru-
salem mind torkig.

Az te szarnyad alatt talaltator sze-
geniek nec es Artatlanoknac vere.

Azt mongia az Hierusalem nec
feiedelmiről. Az te feiedelmid hi-
telencez orroknac tarsai, szertic,

22
 az aiandekot es aiandekert itel nec.
 3. Reg. Az Achab kiral meg ölete az
 21. Artatlan Nabotor, es földieit, el pre
 dala. Azert az isten azt monda ne
 ki. Itt ez heliē, az hun Nabotor meg
 ölted, az ebec nialliac az te vere
 det kiral.

El veted az te hazadat az Iaco
 bor, mert meg tölt az föld arannal
 ezüsttel, es ninczen vege az ő kin
 czek nec. Ebben ez mondasban nē
 karhoztattia az Propheta, az gaz
 dagsagot. Mert az gazdagsag isten
 aiandeka, hanem karhoztattia az
 telhetetlen seget, es hogy ninczen
 egiebre gongioc, hanem czac a
 ranra ezültre, Azert azt mongia
 hogy isten el vette azokat ezert.

Esa. 3. Így panazolkodic az isten, az fe
 iedelmek nec kegyetlen segekről.
 Az en nepemet, az feiedelmec
 fosztottac meg En nepem az kic te

93
 ged öriz nec, az oc czalnac meg, es
 az oc tekozliac az te eleredet. Az
 istē el iū i-eletre. Mert ti koborlot
 ratoc el az en földemet, es az begē
 ember nec marhaia az ti haza ok
 bā, melliet el kapratoc. Miert tōtia
 toc az en nepemet, es miert veri
 tec az en nepē nec orezaiat, miert
 tontiatoc öker?

Az ti bűneitec szakzottac meg Hie. 5.
 ti töletec az ior, mert talaltattac
 az en nepem közt alnokoc, kic tört
 es halot vet nec ember nec, mint az
 madar az az madarnac.

Kiczentől fogua nagiglan mind Hie. 5.
 naiā telhetetlen segebe es földűsege
 be foglalatoc, az Prophetaktul
 fogua mind az Papokiglan alnok
 sagot szerez nec. Azert ime en ho
 zoc veszedelmet ez nemzetsegre.

Halgassatoc az istē nec szauat. Hie
 19.

94
 danac kyrali. Ezt mongia az isten,
 ime enhozoc veszedelmet ez hele
 re, vgy annyra, hogy minden vala-
 ky hallia azt meg czendölliön be-
 leie az ő füle, annac okaert mert el
 hartac engem es be töltöttec ez va-
 rast artatjanoknac vereckel.

Hier.
 22. Iay annac az ky, az ő hazat eppi-
 ti hamissággal, az ky, az ő barattiat
 meg rontia, es az ő szolgálattianac
 iuralmar meg nem aggia.

Efs 19.
 Iay teneked ky Predalz mert cf-
 met el predaltatol.

Amos
 3. Azt mongia az isten. Nem tur-
 tanac igazat czelekedni hanem al-
 nokfagot es ragadomant gyűrdtrec
 az ő hazokba. Annac okaert el ren-
 tarnac az te etőshazaid.

Miuel hogy az ſegent rőtariatoc
 vala, es az ő marhariat el predallia-
 toc vala. Annac okaert hazat rak-
 toc

95
 toc es nem laktoc benne, ſőlőt plan-
 taltoc de nem iſt:oc az boraban.

Iay azoknac kie alnokfagot gon- *Mihel*
 dolnac az ő agias hazokban, es mi- ^{a.}
 helt meg virrad azonnal meg cze-
 lekedie az mit gondolnac, mert ha
 talmoc vagiō az ſegenieknec meg
 niomoritariara, hogy ha mezőt ki-
 uannac mingiarast el predalliac, ha
 hazat keuannac mingiarast el vesie
 el meg rontiac az ſegent es az ő ő-
 rökſeget. Annak okaert ime en gō-
 doloc ez nemzetſegre veszedelmet,
 melyből ki nē vohattiatoc, es nem
 iartoc keuelien mert veszedelmes
 idő leſen.

Mihel
 3. Halgassatoc Iakobnac ſeiedel-
 mi nemde, nem ti tiſtetec valac ez
 hogy igaffagot czelekednetec. De
 ime az iot gyűlditec es az gonofit
 ſereritec, el vőſatoc az ſegennec
 böret

96
bőret, es az ő hufat az ő czontiatul,
es elbirec, az en nepem nec hufat es
bőröket le vonbatoc, tetemeket
meg rontiatoc, mint az aldozatra
valo barōmnac. Ackor kialtotoc
az istenhez es meg nem halgat, el
reiti, az ő orcza ittölletec, mert al-
nokul czelekertetec.

Halliatoc ezt Jacob hazanac fe-
iedelmi es Izraelnec birai, kic az
igassagot giüldölitec, es mindent el-
forditoroc, kic az Siont eppititöc
verrel, es az Hierusalemert alnok-
faggal. Ezert az Sion meg sbantatic
mint egy sbanto föld, es az Hieru-
salem mint egy rakas kö.

Nich. 6. Az hitötlenec hazaban soc
alnokfaggal gyütöt kincz vagion.
Azert verlec en meg riteket.

Abac. Iay annac, az ky fősuenséggel
2. gyüt gazdagfagar, hogy nagy ma-
gas

97
gashelien legien az ő haza, es azt
veli hogy meg sbabadul.

Iay annac, az ky varast eppit
verrel es alnokfaggal.

Ezekből az soc bizonyfagokból
nylvan vagion, hogy sokan az Si-
do kyralioc es feiedelmec közzöl
kegietlenec es telhetetlenec vol-
tanac, sbegeny niomorultaknac
rontoi, minden igassagnac fel bon-
toi es el rontoi, ketelen töudc, sb-
genikösség nec sarczoltatoi, artat-
lan ver nec ontoi, gazdagfagnac
nagy hamissaggal valo gyütöi. An-
nac okaert, az isten meg rontotta
öket, es minden fele veszedelmet
feiekre hozot.

Iert minden ember gondollia
meg, ha mostan az Prophetac elne-
nec mit mōdananac ez, nagikegiet-
len-

lenfejtől es telhetetlensegről mely
 es országban, es nemzetiségben vá-
 gion az fejedelmekben, bizon nagy
 köny hullatás nélkül, es lelki fay-
 dalom nélkül nem nezhernec. Nin-
 czen vege az nagy kegyetlenseg-
 nec, nincz az, fosztásnac, kobor-
 lásnac, artatlan vérek nec ontasa-
 nac. Az szegenikössegnec börtet le-
 nyuzzac husát le vonásac, teremet
 meg rontiac mint az mészár bekre-
 valo, oktalán baromnac, minden i-
 gasságot es szabadságot el fordita-
 nac, ha Araniat vagy ezüstöt keuā-
 nac, az szegen kösségre rattiac tor-
 kokat alnokságot fognac es patuárt
 hozzaioc, hogy ky vehessac, az szeg-
 geni embertől, az mi nalla vagion,
 ha mezőt vagy hazat keuannac, az
 szegen embert ottan ky vziac az ő
 őrs kőgeből, ha hazat vagy varat
 rakat-

rakatnac, szegeny ember véreuel
 rakiac eskeretic az ő varokat, fa-
 ratczagoknac, munkaioknac iural-
 mat meg nem aggiac. Annac fe-
 letté vsurasággal, alnoksággal com-
 plarsággal gazdagittiac az ő taar-
 hazokat.

Ez eggic oka, miért atta az isten
 országunkat pogan kezbe, miért
 vőtte el, erős es szep varainkat, es va-
 rasinkat. Mert az szent iras minde-
 nőt lait mond az vetrel rakot va-
 rasra, es az olliā hazra az mel alnok-
 sággal gyűrtő gazdagsággal rakua.

Ez illien fejedelmeket neuezi
 az iras oroslanoknac es farkasok-
 nac. Mert azt mongia az Sophoni-
 as. Az ő fejedelmec ő köztötőc
 mint az ordito oroslanoc, es az ő
 biraioc mint az farkasoc. Az Salo-
 monis azt mongia, Mint az ordi-
 to o-

100
Prov. 28. Mint az ordito oroslan, es az ehe-
 zö medue, ollian az kegietlen feie-
Esa. 1. delem, az kösszeg közdöt. Az Esaias
 neuebbi öket orroknac. Az Marcus
 Catois, az pogan Bölcz, ez feleie-
 ket neucöste oruoknac mikor azt
 monta, hogy az fös oruoc aranban
 es barfonban iarnac.

Exod. 22. Nem öidalmazom itt en az fe-
 iedelésegert. Mert tudom öent Pal-
 nac es öent perernec tanitasabol
Roma. 13. hogy az feiedelemseg nec tistöessze-
i. Pet. 1 geles engedelmeffeggel tartozom
 nem czac az ioknac, hanem az go-
 nozoknakis. De az verket es öunt
 öidalmazom benne, es intem öket
 hogy penitenciat tarczananac, hogy
 az itennec haragia meg czende-
 öedgiec.

Annac okaert az feiedelmec
 haggjac el az kegietlensegert, tel-
 hetet-

101
 hetetlensegert, fösuensegert ne ron-
 czac az öegensegert, ne predalliac
 elmarhaia, ne onczyanac enni soc
 arratlá vert, ne keressene c gazdag
 sagot hamissan vsurasaggal kegietle-
 seggel, predaua, legienec az kösszeg
 nec attiai, daikai azoknac elerekre
 taplasafokra visellienec gödot müt
 ö magokra. Mert Isté azokat ö kezek
 be attra oltalomert es göd viselcserit

Mongiac hogy az Alfonso ky-
 ralnac czymere Publican madar
 volt, ky az ö orraual az ö melliet
 öaggatta es az ö fainac vert,
 boczator. Melben peldazta az io
 feiedelmet, es annac felette ezt
 iratra melleie. Pro lege et pro gre-
 ge. Az törueniert es az alattam va-
 lo kösssegert. Mert az io feiedelé-
 nec né kel öanni veretis az töruen-
 nec, igassaganac meg tartasaert,
 es az

102
 es az költégnek táplálásaert. es ol-
 talmiaert.

Dan. 4 Az Daniel Prophetanal az io fe-
 iedelem hasonlira ic az magas fa-
 hoz, kinec arniekaban soc vadac
 niugosnac, es agā soc madaiac rak-
 nac fezker.

Ezec. 18. Az Pogan Xenophō azt monta
 hogy az io feiedelem semmit nem
 külsimböz az io attianal.

Az Titus Vespasianus azt mon-
 ta, hogy az io feidelemnec üstti ez
 hogy ha az iuhot meg nyri, az böret
 ne vonnia le.

Az Ezechiel Propheza azt mon-
 gya, hog bodogoc azoc, kicérduel
 hata lommal semmit mastul el nem
 predalnac.

Az szent Agostonis azt mōra, hog
 az bün meg nem boczartatic addig
 mig az el vōtt meg nem adatic.

Az

103
 Az keresztölő Ianos az vitezlő
 nepnec azt mōgya, mikor kerdenec **Luc. 4**
 tőle mit miellienec, Senkit meg ne
 rontiatoc, senki ellen ne patuarkog-
 gyatoc, es az ti soldotockal meg ele-
 geggyetec.

Emlekeziec az szent iras az Sidok-
 nac bündöc közdöt, es az orszagnac rō-
 lasanac okai közdöt, erről is, mert az
 feiedelmec igaz törüent nem szol-
 galtatnac vala az szegenyeknec, ar-
 uaknac es özuegieknec, kikre az i-
 stennec nagy gongya vala, es mō-
 stanis vagion. Azert mongya az i-
 sten, özuegieknec es aruaknac ne ar-
 czatoc, ha őket meg bantiatoc kialt-
 nac enhozzam, en meghalgatom az
 ő kialtasokat, es felgeried az en ha-
 ragom, es meg verlec titeket fegy-
 uerrel, es lesnec az ti felesegtec
 özuegyec, es az ti fiaitoc aruac.

Edex.

22.

H

Az

104 **Esa. 1.** Az feiedelmec szeretie az aian-
dekor, az aruanac es dzuegynec
nem telšnec igaz törüent, annac o-
kaert ime en megbüntetlec titeket

Esa. 10. Iay azoknac kic szerzniec ha-
mis törüenieket, es hamissagot ir-
tac, hogy meg rontanac az törüen-
ben, az szegenieket es az en nepem-
nec alazarosin erőt miuelnene,
hogy az aruakat, es dzuegieket el-
predalnac.

Hie. 5. Az dzuegieknec causaiokat né-
iteltec meg, az aruanac törüenie-
nem igazgattac, es az szegenec
dolgat nem iteltec meg, Ezert né-
verneme, meg őket?

Ezech. 22. Az iducuenec ellen az feiedel-
mec patuart fogranac, az aruat es
dzuegiec meg niomorgattac Azert
ime en el őstlac titeket idegen
nemzetseg közzec.

Zach 7 Ezt mögia az isté, igaz iteletet te

705
gietec, irgalmassagot czelekeggie-
tec az ti atiatoc fiaual, Az dzue-
giec, aruac, szegeniec es iducuenec
ellé ne patuarkoggiatoc, Es né aka-
rachallani ezt hané az őfüleket be-
dugac Annac okaert fogfagba vi-
tettec, es orzagoc el vetetöt tölöc.

Ime en (azt mongia az isten) **Mal. 3.**
iteletre megiecc, es tano bizonsag-
lessec azok ellen, az kic aruakat
dzuegieket meg alaznac, es az ide-
gent meg rontiac.

Az magyar orzagrais szabhattiuc
mind ezeket, es mödhattiuc minden-
keresgnelkül, hog orzagüknac vesze-
delmenec eziseggie oka mert az szé-
genieknec, aruaknac, dzuegieknec
vtő iaroknac né szolgaltatnac igaz-
sagot, sokā az feiedelmec közzöltiz-
telleg adassac azoknac, kic iozagok
bā igaz törüet szolgaltatnac, az aiāde

H ij kor fe-

106

lette igen szeretic es azért az igazságot hamisságra, es az hamisságot igazságra fordítja.

Isai. 5. Kiknec az isten azt mongya, iay ti nektec kic az iot gonoznac, es az gonoszt ionac mongyator. Az semel valogatas felette igen vagionnaloc. Az begennec semelie vtalatos, az gazdag kedues, bator hamis causaia legienis. Az vton iaroknac, budosoknac, begenieknec törüenieket adomaniert elniomiac.

1460. 2. Erről azt mongya az Apastal. Ne legien semel valagatas köztetec. Mert ha be megien tiközzetec egy ember kinec aran gyürdie vagion es szép ruhaia. Az begenis ha be megien hituan ruhaban, es arra tekintü az kinec szép ruhaia vagion azt mongyator, te vly ide az földhelre, es az begennec azt mongyator vly

107

vly amoda az ayto mege, né de nem semely valogatorc vattroke es löttec hamis biracka. Halgassatorc atia fia, nem de nem valasztotta az isten ez vilagnac begenieit hogy az hitben gazdagoc lennec, es az örök életne örökös, melliet igert azoknac kic ötet szeretic.

Az Mosefis azt mongya. Az ar- **Exod.** tatlant es az igazat meg ne öld. **Ne 23.** vegy aiandekokat, melliec meg vaktittiac az bölczeketis, es az igazoknac bölczeketis el fordittiac, az idegennec artalmara ne legietec, mert ties idegennec volratoc Aegyptüba

Az mi igaz azt itellietec mind az **Dent.** polgarnac mid az lönueennec, sem **1.16** mi semely valagoras ne legien, az kiczint vgian meghalgassatorc mint az nagiot, mert istene az itelet.

Annac okaert az feiedelem igaz
H. iij. tör-

108

törüent szolgáltaſſon mindennec,
mind, ſegennec mind gazdagnac,
idegeneknec, idueuenieknec, vton
iaroknac, aruaknac űzuegieknec.
Az, köſſeg közdrtis oly birakat ren-
dellien kie ſemely valogatoc ne
legienec, hanem mindennec igaffa
got ſolgaltaffanac.

2 Para.
19.

Az Iofaphat Kyrarul azt mōgya
az iras, hog mindē varasibā birakat
rendelt ű maga, es azt mōra, nekic.
Meg laſſatoc mit czelekettec, mert
nē embernec iteletit giakorliatoc,
hanē iſtener, es vālamit iteltec tij,
reatoc teer, legiē az iſtēnec felelmie
veletec es ſorgalmatoſſaggal czele
keggyetec mindeneket. Ninczē az,
mi vrunknal iſtenūnknel alnokſag,
es ſemel valogatas, ſem penig aian
dec keuanas. Ezt miuelliec az mi
feiedelminkis, meg laſſac minemō
ſemeliec az birac, mint es hog hog

109

itelic az koſſeget, minemō törüen-
niel elnec es ſorgalmatoſon inczec
hogy igaffagot ſolgaltaffanac. Az
hamis birakat meg bñnteffec erōs
bñnteffel. Mint az Cambiſes, Ky ^{pœna}
rali az Cyrus fia ky az hamis, biro- ^{iniqui}
nac az Siſameſnec bñret ile vonata, ^{indiciſ}
meg niuzara, es az bñret az, törüen
teuō hazba az falra feſittete, es az
bironac fiat teue biroa inuen űret
hogy mindēkor az attianac bñrere
nezue es igaz törüent ſolgaltatna.

Az iteletbē az aruaknac legy Ir ^{Eccle.}
galmas, mint egy atya, es azoknac ^{4.}
annianac legy vgy mint ferie.

Az iſten meg űrizi az idueuenie ^{psal.}
ket, az aruat es űzuegiec hozza fo- ^{146.}
gaggiae az hitetleneket vtokat el-
velſti. Touabba az Prophetac az Si
doknac veſzedelmeknec okai közdrt
neuezic az keuellegetis. Azert mō-
gya, az Eſaias, az keueleknek ſemec

100
 meg alástratnac, es az ferfiaknac
 mag assagoc meg gíalástratic. Az
 istennec bozzu allo napia vagion
 minden keuelieken, es fel fuualko-
 dor embereken, es meg rontatnac,
Esa. 3. Így szol az Propheta az Hieru-
 salembeli aszoni allatoknac keuel-
 segekről. Miuel hogy az Sionnac
 leany fel fuualkottac, es fel emelt
 nyackal es szemmel iarnac, es nag
 keuelien lepne, annac okaert az
 isten meg koppasria az Sion le-
 nynac feieket, el veszi az isten az ő
 ekeisegeket, szep szarniokat, kapczó-
 kat, arany lanczokat, kőöntőket,
 aran pereczeket, szep gyűrőket, fő-
 kőket, faczolokat, draga kőueket,
 inneplő ruhakat, pesmaiokat, es le-
 szen, az io illat heliebe budősség, es
 az szep ragiago hayert kopasság, es
 az szep ingert fekete cilicium, es
 as

200
 az szep iffiac szablia mia vesne. *Esa. 16*
 Az Babylonianac keuelseger

igy meueti az Esaias. Mimodon e-
 fel le lucifer az egbol, az földre e-
 fel, ky soc nepet meg rontaz vala szí-
 uedbe. Az egbe hagoc, az egek nec
 felette helhez tetem az en szekemet
 az földhőknec magassagira hagoc,
 es hasonlatos lezec az istenhez, de
 az pokolig meg alástratal.

Esa. 16
 Az Moabitakrulis azt mongia,
 hallottuc az Moabnac keuelseger,
 felette igen keuel, az ő keuelsege
 es fel fualkodasa nagjob, az ő ere-
 ienel, azert el puztittia isten az
 Moabitakar.

Esa. 23.
 Az Tytus V arasrulis azt mongia,
 az Seregek nec vra istene gondola
 ezt, hogy meg alazna az ő keuelse-
 geke, es gialazatra hozna az föld-
 nec keuelit.

H v Iay

112 *Amos* 6. Iay tinektec kic gazdagoc vartoc sionban, kic biztoc az Samariac hegieben kic feiedelmec vartoc az kósség kőzöt, kic az Izrael hazaba nagy keuel Pompaual mentec be kic, elephant tetem agyban halroc es buyalkottoc az ti agiatokbā.

Az mi orzagunkbannis az mi nēzetsegūnc kőzöt felette igen nagy keuelseg volt annac okaert az istē meg gialazot minket, es az mi šepsegūnket az poganioknac atta. Devgian nem šūnyc meg az keuelseg. Azert az isten haragiais nem lassodic, hanem naprul napra geried, mind addig mignem az mi keuel šaruonkat le tōri.

Jud. 13 Az Olofernes felette igen keuel vala, az isten egy asšoni allat altal alazameg.

Az Sennacherib keuel vala es fel

113 fel fualkodor, az isten meg rontat *Esa. 36* Hierusalem alar. 37.

Dan. 4 Az Nabugodonozor keuelkedic vala Babylloniaban, az ő šep es erős palotayual. Az isten az barmoc kőzve šamlala, azockal het eztendeig raga šenar.

1. Pet. 5. Šent Peter Apastalazt mōngia hogy az isten, az keueliek nec elle nec aal, az Alasatosoknac aggia kegielmer.

Lui 14 Kristus penig azt mōngia, hogy mindē valaki meg alazza magat fel magaztaltatic, es az ky fel magaztallia magat meg alaztatic.

Az tobzodasis es rešegseg vralkodic vala az sido nemzetlegben, melliert az Esaias igyen feniegete *Esa. 5* ōket. Iay tinektec kic reggelfelketec hog rešegeskeggietec es igtatoc mind estueig, hegedš lanr, šyp es

114
es tob vagion. az ti lakodalmozok
ban. Annac okaert fogua viteret, az
en nepē, es az en nepem nec nemef
si chel holtac meg es s̄omioual.

115
28. Az bornac miatta nem tuttac,
az res̄egsegnec miatta teuelget-
tec. Az papoc es prophetac teuel-
gettec az bor miat, el nielettec, az
bortul teuelgettec res̄egsegekben
nem tuttac az istēnec propheciaiat
nem lattac az igassagot.

Az res̄egseg, az tobzodas, mel
igen vralkoggiec az magyar nem-
zetsegen, mindennel nyluan va-
gion. Mert föld kereksegen nem
lehet vitez b nemzetseg, az bor ital-
ra, res̄egsegre, tobzodasra, az ma-
giar nemzetnel. Ninczen vege az
loc lantolasnac, hegedōlesnec, si-
polasnac, dobolasnac, lakodalom-
nac, keualkeppen az feiedelmec kō
zōt

115
zōt feletteb, de az kōsszeg kōzōttis.
Annac okaert haggiac el az fe-
iedelmec az duska italt, res̄egseget
az nagy testi batorfagot, kōuessenec
mertekletes es iozan eletet. Mert
hogy az res̄egsegnec tōb artalma-
rul ne s̄olliac, giakorta hirtelen-
seggel valo halal kōuetkezie bel-
le, testet embernec meg rontia, t̄is-
tatalansagra v̄is̄i, mint gilkošsagra
nagy paraznasagra. Az Alexander
nagy res̄egsegeben meg ōle, az ō
barattiat Clitust, kit masod nap io-
zanlagaban nagy keseruesen sirata. *Quint. Cur. li. 8.*

Touabba az mint Salomon
mongia, az hol az rezegseg vagion
ot ninczen semmi titoc. Annac
felette embernec s̄iuet igen meg
hidegiti es meg neheziti. Azert
mongia Christus, olalmazzatoc
meg magatokat, hogy az ti s̄iue-
tec

116
 Bucizitec meg ne nehezeggiek tobzodas
 nac es rezegfegnec miatta. Az
 10/e. 4. Prophetais azt mongia, hogy az
 bor, es az rezegfeg, el vesztic az em
 bernec szuuet. Az pogan bdlczis azt
 mongia, hog Troianac meg vetele
 nec eggic oka ez volt mert mind az
 egez varasel merult volt borban
 es alomban. Mies magiaroc eleitől
 fogua adoc magunkat az rezegfeg-
 nec, tobzodasnac, alomnac es ezen-
 keppen alkolmarossagot adac az po-
 ganac, orzagunknac meg vetelere.

Gal. 5.
 Az szent Pal Apastal mind ezek
 nel nagjobat mod, mert azt mongia
 hogy az rezegfeg nec es tobzodoc so-
 ha istennec orzagat ne birhattiac.

Az irigfegis modhatatlan igē vral
 kodic ez vilagō mindē rēdē. De ke-
 ualkeppen az feiedelmeknec rēde-
 ken. Az penig az irigyfeg, mikor bā
 nyuc,

117
 nyuc, hog mas ember neuekedic
 vag gazdasagaban, vagy birodalma
 bā, es azt keuanniuc el veszni, nem
 hogy minket, meg banot volna, ha-
 ne czac azert mert bānyuc, hogy
 nalunknal bdczoleses es mi az ok-
 nal alab valoc vagyunc.

Mikeppen penig az anieci kd-
 ueti az testet azonkeppen, az irig-
 feg kd ueti, az elomeneret, es az io-
 berenczet, mindē gazdagnac azert
 mindē tudos ember nec mindē io vi-
 teznec, mindē io berenczenec irigy
 vadnac, de ninczē iob ouossag az
 ellē mint mikor az ember isteni fe-
 lelēmēl, es kdni d r g e s s e l s b o r g a l m a -
 toson el iar tistiben, es az irigyek-
 nec irigfeggeckel semmit ne godol

Az Saul kyal irigkedic vala az ^{1. Reg.}
 Daidra es bānia vala hogy Daid ^{18. 19.}
^{20.} diczeretes volna az kdssleg kdzt. *reliquis*
 Sokzor

118

Sokszor meg is akarta ölteni, de az isten meg oltalmazta őtet.

Gen. 4. Az Chaim irigkedic vala az Abelre, es meg öle őtet. Aron Pap es
Num. 12. 16. Maria irigkednec vala Moisére.
Eccle. 45. Ekeppen Core, Dathan, Abyron, kiket isten el nielete az földel.

Ezenkeppen az Magiari vrac közzől, ha az isten valamelliet melrosagra fel emel, ha valamelliknec szerenczeiet elő viszi, czuda mely igen irigkedic, az többi reaia, es keuannac azt el veszni. Innet vagion ez, hogy ha ez illienec közzől, kiket az isten fel emelt, valamel valami veszedelembe esic, mint, ha poganioktul meg boritatic, az többi nem segeti meg, sőt inkább az többi vgiá hizec annac niomorafagual. Ennek okaert az isten semmi elmenetert né ad nekic, es mig egy ma

fe

119

szertedc nem lessec addig szerce sec nem lesnec.

Vadnac meg ezeknel több vercec es bündc mellickert, az isten, az poganioknac fegyvere ala adot mint az vsurafag melliet, az isten felette igē meg tilt mikor azt mongia kölczönt agy az te felebarotnac, es ne keuani semit reaia, annac felette vagió, az emberi tarsafag közzől valo czalardsag melről, az Prophetais emleköziec mikor azt, mögia kyky, az ő felebarattiatul oltalmazza magát es senki barattiahoz ne bizzec. Mert minden atiafiac es baratot czalardoc, es az ő barattiokat meg czalliac, az ő nielueket hazugsagra meg tanitotrac az ő felebarattioknac szembe sepet solnac es haroc mege vermet asnac.

Ennec felette vagion orzag, tol-

I uai-

120

uaifag, parznafag, hamis esküves,
hyaba valo esküves mely, az magia-
rokban felette igē vralkodic mind
ezekert orzagunc szerenczetlen,
ezert szerenczetlenc az feiedel-
mec, ezert rabollia az orzagor, az
pogan törőc, ezert veretet el orza-
gunknac hatara. De keualkeppen az
felfo vetkekert kiket annac elötte
elő szálalec, mellicet mig el nē ha-
giunc addig orzagunc meg nē sa-
badul. Sőt inkab istēnec kegielmes

Thren. segeből vagiō, hog mindenestől fog-
3 ua meg nē emestettūnc. Mert az mi-
būneinc bizō felől halattac Sodo-
manac es Gomoranac vetkeit mint
az Ezechiel mongia az Izrael nem-
Eze. 6 zetsegeről.

Annac okaert ha azt akariuc hog
orzagunkban be keseg legien, hogy
orzagunkat az istē meg aggia hogy
orza-

121

orzagunc szerenczes legien, es kira-
liunknac, feiedelmünk nec előmene-
tec legiē teriūnc istenhez tellies si-
ūnc szerint, haggia el az kyal, az
baluan imadaft, haggia el az vrāna
vala feiedelmekis, halgassac az istē-
nec igeiet es böczöllic azt, es az
melle szabi ac eleteket, szolgallianac
istēnec, es az ő szer fianac az Chri-
stus Iesusnac haggia el az nag soc
istenteléseget, telheteléseget, fős-
uenseget, kegieléseget. Predalast,
dulast, foztalt, haggia el az keuel-
seget szolgaltassanac igassagor min-
denek nec szegeniek nec, aruaknac,
özuegiek nec, haggia el az irigse-
get, köuessac, az szeretetet, iarianac
el az feiedelmec az ő tisztekben ir-
czanac ky az orzagbol midē tiszta-
lālagor büntessac meg az bündőket

Hazeket miuelic kesegnelkül

I ij szeren-

berenczeleg lesíne, az isten el veszi, az poganiokat rólunc, az mi orzagunkat meg aggia, nem felunc az vran, az pogan fegyueretől, nem felunc rabfagtul batran nyugatunc agyünkban, az mi örök segeinketis birhattiuc.

Hogy ha penig meg nem terunc ennelis nagio, berenczetlen seget hoz reanc, az mi keues orzagunkban vagion aztis, az pogannac aggia, mi magunkat feleségestől gyermekestől, el vitet rabfagba vagy le vagat, es eckeppen, az sirdoknal semmiuel nē lezunc alab valoc kic mind ez vilagō vralatosoc.

Isa. 1. Azert mongia az isten, Ha akartatoc es engemet halgatandotoc az földnec iauat esítet, ha penig nem akartoc engemet halgatni es engem haragra inditotoc az fegyuer

uer emest meg titeket.

Hic. 3. Terietec en hozzam es nē fordítottó el az en orczamat tölletec, mert bent vagioc en es nem mind örök keharagozom.

Hic. 4. Metellietec kórniól magatokat istēnec, es az ti síueteknec, rufagat vegietec elhog az en haragō fel ne gerieggie, es ne legie ki el oltia

Hic. 7. Iobbic zatoc meg az ti vtaitokat es eleteteket es lakozom veletec. Hogy ha meg Iobbirtatoc vtaitokat, ha igaz töruent szolgálattoc, aruac es özuegiec ellen nem patuarkottoc, artatlan vért nem ontotoc idegē isten vran nem iartoc lakozom ti veletec ez földön mellet az ti attaitoknac attam.

Hic. 12. Ha nem halgatnac engemet ky giomlalō es el vesitē ez nézet seget.

Hic. 18. Ha meg teer az en nepem, az ő

I iij bunc-

124

büncből, el változtatom az gonoszt
melliet & ellene gondoltá vala. Ha
peniglen, gonoszt czelekedic en é-
löttē, el változtató az iot melliet gō-
doltam, vala hog mielliec velec.

Hier.
aa. 26. Szolgaltassatoc iteletet es igassa-
got, es szabadiczatoc meg az szegēt,
az patuarkodonac kezéből, Idege-
neket, aruakat es őzuegieket meg,
ne ronczatoc es meg ne haboricza-
toc, hamissan, es artatlan vert ne on-
czatoc, ha ezt miellitec szerencze-
see lesznec az ti kyalitoc kivlnec
az Davidnac szekiben, hog ha penig,
ezt nem miellitec, es keszem az en i-
stensegemre, hog elpusztul ez varas.

Trc. 3. Teriunc az istenhez, emelliuc fel
az mi szueinket es kezeinket az i-
stenhez az egbe, mi vetkeztunc, mi
voltunc engedetlenec, azert te nē
engettel mi nekunc, ellenunkbeve-
ted

ted az te haragodat, meg őltel, min-
ket es nem engettel.

Azt mongya az isten terietec en ^{1001. 22}
hozzam tellies szuetez szerint, bōtō
lesben es Syralomba, es metellitec
az ti szuetezket es nem ruhatokat, es
terietec az ti istentekhez, mert ke-
gyelmes es irgalmas es el, változta-
tia az gonoszt.

Terietec en hozzam es enis ti ^{Zac. 1.}
hozzatoc terec. ^{Mat. 3}

Azt kyalcia keresztes lanos, tar- ^{Mat. 3}
czatoc Penitenciat mert immar az
feyste az fanac gidkerere vetretōt,
es minden fa vala mely io gyūmōl
czōt nem terem ky vagatic.

Christus azt kyalcia, Tarczatoz
Penitenciat mert mind el kel ves-
netec.

Ezckből meg tecczic hog mi va-
gyunc

I iij

126

gyunc okai hogy az isten ez ideig
el nem vőtte rolonc az poganiok-
kar. Mert ha penitenciat tartottunc
volna, el vőtte volna isten az ő ha-
ragiat. Ne bizzunc azért az mi nag
es hires neues nemzetsegünkhez,
mert ha az isten az Sido nemzetseg
nec nem engedet minekűnc inkab
nem enged. Ne bizzanac az vrac
az ő nagy vrasagokba es nemzetse-
gekben, mert ha az Ieconias kiralrul
azt monda az isten, hogy az kyrali
ha gyűrdie volnais az ő vyabā mind
az által el veti, sockal inkab bizon
ha az Magyar feiedelmec az isten
vyaban gyűrdie volnanakis el ver-
tetnec.

Hier.
22.

Annac vrāna ezis búkszeg hogy
az istennec eijel es nappal kőni-
regiūnc hogy vegie el haragiat ro-
lunc, rontia meg az poganiokat, ag-
gya,

127

gya, az mi regi szabadfagūkat, Mint
regentem az Prophetac kőniōrgōr
tec. Kiket mies kőuethetūnc, es el
hetūnc azon kőniōrgessel.

SZENT DAVID K Ő- niōrgese az ellenseg ellen.

VRisten be idttec az Poganioc ^{Psal.}
te az, őrdksegedbe, meg fertez ^{78.}
tettec, az te sient tēplomodat,
Az Ierusalemet el pusztitottac, az te
solgaidnac testeket vőttec az égi
madaraknac es az te sient eidnec ta-
gokat az kegietlen vadaknac. Ki on-
tac az ő véreket mint az vizet Hie-
rusalem kōrūl es nem vala ky, el te-
metne őket. Vagiunc immar sīda-
lō az mi sōmsēdinknac es czufsag
azoknac kie kōrnyōlūnc laknac.

Miert haragsol vristē mi reanc
mind őrdcke, miert geried reanc

I.v. az

124
 az te haragod mint az tűz, fordic-
 czad az te haragodat az poganiok-
 ra kic teged nem esmer nec, es az
 orzagokra mellic az te neuedet se
 czegul nem hyiac mert meg ettec
 az keresztien seget, es hazat el pusztit-
 tottac. Ne emlekezzel az mi regi, al-
 nok saginkrol, hamar az te irgalma-
 sag id vegienec elöl, mert segieniek
 kelsttunc. Segely meg minket mi,
 szabadito istenunc az te bet neued-
 nec diczesegiert, szabadicz meg
 minket, legy kegyelmes nekunc, az
 te bent neuedert, hogy ne mögyac
 az pogā nepec hol vagio istenunc.
 Ielent effec ky minden nepec,
 kdzt mi semeinc elöt, az te solgai-
 dert valo bozzu allasod mennienbe
 te elödbe az segen foglioknac fo-
 hazkodasoc, az te hatalmassagod al-
 tal mencz meg, azokat az kic halal-

ra tar-

124
 ra tartarnac. Es fizes meg az mi ellē-
 ginknec het keppē kic tegedet boz-
 zontanac vristen. Mi penig kic te
 nepeid vagyuc neked halat adunc
 es nemzetsegröl nemzetsegre az te
 neuedet hirdettunc.

AZ IOEL PROPHETA igyen kōni örög.

K Eduesi vristen az te nepep nec
 es ne aggjad az te öröksege-
 det gialazatra, hogy vralkog-
 gianac ő raitoc az poganioc. Miert
 mongiac, az poganioc hol vagion
 az ő istenec.

AZ DANIEL IGIEN KŐ Dan. 9. ni örög Babylloniaban.

V Ramistē nag esrettenetes istē
 ky

130
 ky meg őnzed az te ſőuecczegedet
 meg tardod irgalmassagodat az oc
 ellē kie ſeretnec tegedet, vetkez-
 tūnc, alnokſagot czelekertūnc, go-
 nozul czelekertūnc, te ellened tu-
 ſakottūnc, el tauoztūnc, az te pa-
 ranczolatittul. Nem engertūnc az
 te ſolgaidnac, az Prophetaknac
 kie ſoltac, az te neueddel az kyra-
 lioknac, az ſeiedelmeknec, az mi
 atyainknac es mind az kőſſegnec,
 te neked vram igaffag, minekūnc
 penig az mi orczanknac pyrulafa,
 mi keppen moſt meg tecczic Ieru-
 ſalemnec lakofin es az Izraelē mind
 az kie itt vadnac mint penig azo-
 kon kiker mezze földre vitettel, az
 ſbūndkert. O Vram iſten mi ne-
 kūnc az mi orczanknac pyrulafa,
 az mi kyraliunknac es ſeiedelmūnk
 nec, es az mi atyainknac. Mert
 vet-

131
 vetkeztūnc te neked. Az mi vrunk-
 nac es iſtenūknec irgalmassag es
 kegielmelleſeg, mert el tauoſtūnc ſ
 tőlle. Nem engertūnc az mi vrunk-
 nac iſtenūknec ſauanac, hogy iar-
 nanc az ſ töruenieben melliet a-
 dor mi elōnkbe az ſ ſolgai által
 az Prophetac által. Az Izrael, az te
 törueniedet meg ſegte es el hai-
 lottac nem engeduen az te beſe-
 dednec, Azert iūr mi reanc, az a-
 roc es eskőues mel meg iratot, az
 Moſefnec, az te ſolgnac törue-
 nieben. Mert vetkeztūnc, be tellie-
 ſitette, az ſ beſedet melliet mon-
 dot vala, mi raytūnc es az mi by-
 rainkon kie minket iteltenec, es te
 anc hozta az veſedelmet mely nē
 volt ég alat mint meg vagion. ir-
 uan az Moifefnel. De vram iſtē ker-
 lec tegedet fordullion el az te ha-
 ragod

132
ragodmi roluc. Mert az mi bűnein
kert, es az mi atiainknac bűnkert a
dattunc gialazatra. Mostan halgasd
meg az te szolgadnac kőnidrgeser,
haicz le az te filcidet es halgas meg
nyisd, meg az te bemeidet es lassad,
az mi puztasagunkat, es az te varaso
dat, mert nem az mi igassagunknac
bizodalmanban kőnidrgünc neked
hanem az te nagy kegielmessged-
ben, halgas meg vram, keduez vram
fegielmezzel hozzanc ne kesedel-
mezzel, az te bent neuedert, mert
tied az varas, tied az nepis. *noein*

Es illiē kőnidrgeseckeles czekhez
hasólatosockal elhetünc, mikor istē-
nec kőnidrgünc, az pogā törököc el
lē niomorult orzagnac szabadulasert

Hogy ha penig, az isten, az ő se-
giczegeuel kesendic, nem kel kec
czegbe esnūnc hanem annal inkab

[fel

133
fel kel emelkednūnc hūtnec es re-
mēség nec általa. Mít az Prophetac
intenec ez mōdasockal, Variad az *psal. 26*
istent, legy erős, es baror, es esmeg, *Esa. 30.*
Az ti erőstegtec legiē czēdessegbē *Thre. 3*
es remēsēgbē, es esmeg, io az isten-
nec szabaditasat varni czēdessegbē.

Mely mondasokban erre inte-
tūnc hog haborusaginknac ideiē ne
szugoggiūc isten ellen, hanē bekes-
seges es czēdesec legiūnc es var-
iac az meg szabadulast, es annac v-
tāna az öröcke valo bodogsagor,
melről az bent Peter azt mōgia hog
el nē veszt, meg nem fonniad, hanem
tarratic mi nekūnc, az menyorzag
ban mely meg ielentetic ackor, mi-
kor az istēnec fia az Christus Iesus
meg ielēnic, az az, mikor el id itil-
ni eleueneket es holtakat, etc.

Amen. Finis.

Maso-

M A S O D I C Κ Ο Ν Υ Ξ .

Miczoda Ie

GIEKBŐL ESMERIVC

meg az Istenec itiletinec

közel valo voltat.

AZ Iesus Syrach az 8 könuében
 azt mongia. Mindenekbe, az *Eccle. 7*
 mit czelekedel es az mit szó-
 laß emlekezzel meg az te vtolso o-
 radrol es soha nem vetkezel. Az Sa-
 lamonis azt mongia, hogy Job em-
 bernec az syralomnac hazahoz men-
 ni, hog nem mint az örömnec haza *Eccle. 7*
 hoz, mert annal minden ember inte-
 tic az 8 halalarul, es az él8 ember
 gondolkodic arrul, mi kduetkezie
 8 teaya.

Ez mondasokbol meg tecczie,
 hogy az ember nec felette igē haz-

K nos

136

nos dolog ittez világon eltebē, minden czelekedetīnc kōzōtte meg gondolni az 8 vtolso orayat, az az, halalat, hogy meg gondoluan, ezt hogy meg kel minden ember nec, az termelēt nec adollagat fizetni vigiazzunc űorgalmatoson es az mint az bōlez mongia vgy ellyūnc mint ha holnap meg halnanc. Annac okaert reytetet penig el az halalnac oraiais mi tōlūnc, hogy mennel bizontalanosbac vagyunc az mi halalunknac oraiarul annal űorgalmatosban vigiazzunc, es minden oraban az halal, az mi fūlūncben űengien.

Az űent iraspenig tanu bizontagot teűen arrul, hogy akar mel űokat ellyūnc mind az altal meg kel halnunc, űōlde kel lennūnc.

Rom. 3. Az isten azt mongia Adamnac
fōlde

137

fōlde kellened, mert fōldbōl valo vagy.

s Noha kilencz űaz harmincz, eztē deig ele, mind az altal meg hala.

Az Samuel azt mongia az kyra-*Sam. 4* liokrul irt kōnben, mindiaian meg halunc es mint az viz, azonkeppen el omlunc.

Az Daudis azt mongia, kiczoda *Psal. 88* az ember, az ky el, es meg nem hall.

Az gazdag emberis azt mongia vala, en lelkem űoc io takaruaniod *Lk. 12* vagion egiel, igial, niugoggial. Az isten azt monda neki, bolond ember ez eyel meg keric az te lelket te tōled.

űent Pal Apastalis azt mongia, *Ebr. 9* hogy el vegezet dolog ez hogy minden ember meg hallion.

Noha annac okaert igē keferties
K ij az ha-

138

az halálazoknac, es igen nehezen
 ſenuedic mikor az halalt emletic,
 az kie ez vilagfiai, az kie es vilag-
 hoz körttec magokar, es ez vilagon
 nagy keduekre, gyöndöröflegekre el-
 nec mint az bölcz mongia, o halál
Eccle. meli keferő az te emlekezedet, az
 4° ollian ember nec, az ky nagy gidno
 rőfeggel, nagy bodogfaggal, es min-
 den gondnelkül el. Mind az által
 vgian meg kel mindennec halni,
 mind gazdagnac, vraknac, kyraliok
 nac, es mind ſegeniek nec. Az ha-
 talmas Alexander megholt eckep-
 pen Iulius, Auguftus es minden ha-
 talmaloc.

Az keresztienek nec bizon nem
 felelmes az halál. Mert nem halnac
2. sa 25. meg hanem czac niugofnac, az
 föld nec poraban laknac, es az fel-
 tamadalnac vranna, az öröc bo-
 dogfagot veszic. Mi-

139

Mikeppen azért halálul való em-
 lekezet hasznos, azonkeppen az fel-
 tamadafúl es az istennec iriletiről
 való emlékezet mondhatatlan igen
 haznal mind az hyueknec mind pe-
 nig az hytetlenek nec.

Az hiueknec azért hasznal, hogy
 vigasztalást vegienec, es el higgiec
 hogy noha mostan nagy nyomoru-
 fagban vadnac, mind az által ieuē-
 dőbe azoktul meg ſabadulnac, es
 nagy bodogfagba lesnec, tuduan
 ezt hog az ky azt monta nekie id- *Mat 11*
 uetec hozzam mindniaian, kie meg
 terhelettetec en meg könnyekite-
 lec, vgian azon leszen az itelő biro
 mint ő maga mongia. Az atya az *Ioh. 5.*
 iteletet atta az fiunac. Az Christus
 is mikor azt mögia. Mikor lattiatoc *Lk. 11.*
 vgy mond hog ezec be telliefednec
 emellietec fel az ti feieteket mert
 K iij közel

140
közeli vagion, az tő valtságoc, Ar-
ra akar inteni, hogy mikor ertőűc
az iteletnec közeli való voltat, ör-
uendezzűnc, mert meg szabadulunc

Az hitetleneknec arra haznal, az
istenec iteletinec emlekezeti, hog
az istenec haragiatul meg retten-
nienecc es meg terienecc.

De az testnec fel tamadafa felől
eleitől fogva czuda velekedesc
voltanac. Mert voltac olliacc kic
azt monnac, hogy semmi fel tama-
das ninczen, hanem az emkerecc
mint az oktalannalac el vesűnec
mint testestől lelkestől. Illienec vol-
rac az Epicureusoc, Sadduceusoc,
es Stoicusoc kiktől. Szent Lucacz
emlekezic.

Acto Nemelliecc azt mondotnac, hogy
17-23. vagion fel tamadas de lelki meli
immár meg lőrt, akkor tudni illic, mi
kor

141
kor az bűnből fel tamattűnc. Illie-
nec voltac az Hymeneus es Phy-2. Ti. 2
letus kiktől, az Szent Pal emleke-
zic.

Nemelliecc azt monnac, hogy az
lelecc meg marad ez halalnac vran-
na, de azt test soha fel nem ta-
mad.

Voltac olliacc kic azt monnac,
hogy az lelecc, az testel eggyűt meg
hal de az testel eggyűt esmet fel ta-
mad.

Ezcc közzől az kic azt mondot-
nac, hogy ninczen fel tamadas, Az
istenec itiletitis tagattac, mert az
ky tagaggia az fel tamadalt, tagag-
gia az itiletitis.

Azert minecc előtte az isten iti-
letinec bizonyos voltanac meg bi-
zonitalara mennenc, annac előtte
az leleknec halhatatlanagatul, es

K iij az te-

149
az testnec fel ramadasarul egy ne-
han bizonsagot hozunc.

Mat. 22. Az istē hiuattatic Abrahamnac,
Isaknac, es Iacobnac istenenec. Az
isten penig nem istene az meg hol-
taknac, az az, azoknac az kic nincze
nec, hanem az eleueneknec, az az,
azoknac az kic vadnac. Azert Abra-
ham, Isac, es Iacob elnec, de testben
nem elnec, haat lelekben elnec.

Luk. 23. Christus azt mōgya az toluainac
mā en velē leelē Paradisumban. De
az nap sem az Christus sem az tolu-
uay Paradisumban nem voltanac te-
stben, mert el temettetene, haat le-
lekben voltac, es el nem veszet volt
az toluaynac lelke, meg sem holt
volt, noha testbe meg holt volt.

Mat. 10. Christus az tanituanioknac azt
mōda. Ne fellietec azoktul kic meg
ēlnec

443
ēlnec testben de lelekt en meg nem
ēlhetnec.

Szent Istuan az ē lelket az Chri-
stus Iesus kezebe ayanlia, haat nem
holt meg lelekben.

Szent Pal azt mongya, keuanoc
meg halni es az Christussal lenni.

Moses bešelle Christussal az
Thabor hegien. Azert noha Moses
meg holt testben, de lelekt en meg
nem holt. Ezekbōl meg tecczic im-
mar hogy hamis azoknac értelmec
kic azt mongyac hogy az lelec meg
hal mint az test.

Menemō allapatban legienec az
lelec mind ez oraig melyben az te-
stel es meg eggye lešnec, arrul czac
vgy šolhatunc az mint az iras šol.
Az bōlez ezt mongya. Az igazak-
nac lelkec istennec kezében vad-
nac šent Paligy šol. Keuanoc Chri-
stus-

144
Phi. 1. stussal lenni. Szent Dauid azt mon-
 gyá, te kezedbe ayanlom lelkemet,
Psal. 30. Christus az toluainac azt mongia
 hogy Paradysumban leszen Lazar-
Luc. 23
Luc. 16 rul az iras azt mongya hogy Abra-
 ham kebeleben viteter az gar dag
Sa. 4. penig pokolbā temetteret, Az bōlcz
 esmeg azt mongya, ha az igaz em-
 ber meg hal hyűlegben leszen.

Touabba hogy az lelec az testel
 esmeg eggie legien, az az, hogy az
 test fel tamaggiō errōlisnyluā valo
Iob. 19 bizonsaginc vадnac. Iob Pattiar-
 cha azt mongya, tudom hog az en
 meg valto istenem el, es az vōlso
 napon az földbōl fel tamadoc, es es-
 meg az en bōrdōmmel kōrniul vete-
 tem es ezen testben meg latom az
 istent.

Esa. 26 Esaiasnal azt mongya az isten az
 meg holtaknac serkennietec fel es
 ōruen-

145
 ōruendōzzetec kic lakoztoc az
 földnec poraban.

Christus azt mongya. El id az o-
 ra mikor halliac az istennec fianac *Iob. 5.*
 ōauar, azoc az kic az koporsoban
 vадnac es fel tamadnac.

Es meg azt mongya Christus, mi *Matt. 25.*
 kor el id az ember nec fia az ō di-
 czōsegeben, es mind az ōent An-
 gialoc ō vele, ackor vl az ō diczō-
 legenec, ōekiben es mindē nepec
 ō elōbe gyūlnec.

Szent Pal Apastal azt mongya. *1. Tess. 4.*
 Az Christus onōolassal, es Archang-
 gialnac ōauauual, es az istennec trom-
 biraiaual le ōal, es az kic Christusbā
 meg holtac, azoc elōzzōr fel tamad-
 nac. Annac vtanna mi kic eleuenec
 lezūnc el ragattatunc azockal egie-
 tembe az kōdbbe eleibe.

Es mes

146
2. Cor. 15
Esmet azt mongya ſzent Pal, ha
Christus fel tamadot mies fel tamaradunc, ha ō fel nem tamadot mies nem tamadunc fel.

1oh. 6.
Christus azt mongya, en feltamastom azt az vtolfo napon.

Az mi hitünk nec vallafabannis azt mongyuc, hissem az test nec feltamadasat. Annac okaert mely bizonnialhizzuc hog meg halunc oli bizonnialhiggyuc hogy feltamadunc, es az nagy bironac az Christus Iesusnac ſieky eleibe kel allanunc hog mindē czelekedetünk rōl ſiamot aggyunc.

Miczoda az itelet.

AZ Isten nec Iteleti az mikor az Christus Iesus el id nagy diczd ſegben es hatalomba. Angyeli ſereg-

147
ſereggel, es mind az iokra, mind az gonozokra az ō czelekederec ſerint ſentenciat mond, es az iokat, az ōrōc eletre hya. Az gonozokat kōldi az ōrōc pokolra.

HAN FELE ITILETI vagian az Isten nec.

AZ isten nec iteleti ket fele, az eggic keualkeppen valo. Az masic kōzōnſeges keppē valo.

Keualkeppen valo iteletinec mōgiuc azt mikor, az ō bozzu allafanac haragiabol az bñndſōket meg bñnteti, mine az ſent Pal mongia, az isten vgy mond meg iteli az paraznakar. Eckeppen az elſō vilagor ōzōn vizzel el vſzte. Sodomat Gomorat minden tartomaniaual egybe kēkōues tūzzel emſzte meg.

Pha-

*Judicij
um D-i
ſpecialis
Ebr. 13
Gen. 7:
Gen. 19
Exod.*

147

148
Exod. Pharaoh Kyralt az véres tengerbe,
 14. veszte. **Coret, Darant, Abyront** az
Num. földel nielete el. **Herodest,** az fer-
 16. geó euec meg **Az Iezabelt,** az ebek
Acto. keletete meg. **Moltannis halliuc** es
 12. **latunc illiē** rettenes es vndoc ve-
4 Reg. szedelmeket, melliec nem egyebéc
 9. hanem istennec iteleti, es az kőuet,
 kezendő őrdc veszedelemnec ie-
 lensegei.

Rom 2. Hogy penig néha az hitetlenec
2 Pet. 3. bodog eletet élne ez vilagon, ez
Exech az istennec hősűu ideiglen valo tū
 33. reseből vagion ky nem akarna az
 embernec veszedelmet, hanam hog-
 meg térné, es élne, de mennel to-
 uab varia az hitelent annal retté-
 netesben veri meg vegre.

Iudici Közönseges iteleti az istennec
um ge az, melliel az testnec fel tamadafa-
nerale. nac vtanna meg iteli mind az iokat
 mind

149
 mind penig az gonoszokat, az iok-
 nac őrdc eletet ad, az gonoszoknac,
 penig őrdc karhozator.

Ezt az iteletet, noha sokan tagag-
 gyac es nē hiszic kiuálkeppen azoc
 kic it ez vilagon, mind isteni fele-
 lé nélkül élne mint az által bizō le-
 szen az, istēnec iteleti, bizon le testi
 eeczer, az istēnec fia az ő itelő őe-
 kit, kit minniaian meg latunc. Azok
 nac penig az kic azt nem hittec es **Dan. 7.**
 istentelenségben es testi barosfag-
 ban éltenec, leszē őrdc veszedelem.

Ezt megkel bizonitanunc sient
 Irasbol. Az isten azt mongya Cha- **Gen. 4**
 imnac, ha iol czelekedel, kedues le-
 szen isten előt az te aldozatod, ha
 penig gonoszul czelekedel az tūn
 elöttet leszen, az az, noha az te tū-
 nőd eg ideig bünteret nélkül leszen,
 mind az által bizon meg bünteric
 vege;

150

vegezetre, ha ez vilagon nem, de az
mas vilagan meg büntetic.

Ez nylyuan valo mondas, mert
azt mongia, az isten, hogy ha az
bünbüntetes, nélkül maradis, de
azert meg büntetic.

Az isten, az bünt nem szereti.
Azert soha azt büntetes nélkül nem
haggia. Iol lattiuc penig, hogy soe
bünbűknec it ez vilagon nagy elö
menetec vagion, vgian nem büntet
nec meg ez vilagon, ebből az kö-
uetkezie, hogy vagion istennec ite-
leti közönleges melliel meg itely
azokat.

Touabba az isten, az ő valasztott
rainac minden iot iger. Ez penig
nylyuan valo dolog, hogy ez vila-
gon minden fele nyaualianac es
bodogralásagnac alaya vettettünc.
Ebből is az köuetkezie, hogy meg
fizet

151
fizet minekünc az iteletben, haat az
istennec vagion iteleti.

Szent Pal azt mongia, te az te ^{Rom. 2}
kemenfeged szerint gyütez magad
nac haragot az haragnac napiara
es az istennec igaz iteletinec ky ie-
lentese nec napiara ky meg fizet
mindennec iutalma szerint.

Szent Peter azoc ellen ir kic: ^{Pet.}
tagaggia az istennec iteletit, es azt ^{8.}
mongia Ezt tuggiatoc, hogy az v-
tolso időben lesinec, isten Karomlo
emberec, kic az ő tulaidon ketuan-
fagoc szerint iarnac es azt mongiac
hol vagion az istennec iteleti, az i-
dőtől fogua, hogy meg holtac az
atiac mind igy vagion ez vilag, etc.
Az vtan azt mongia, az istennec
napia el idő mint az Or, mellien az
egec el mulnac, az elrető allatoc
meg oluadnac az föld es minden

L földi

152 *Joh. 5.* allat meg eeg. Christus azt mon-
gia, az atya nem itel senkit, hanem
minden iteletet az fiunac ador.

Matth. 25. Esmet azt mongia mikor el is
az ember nec fia az δ dicz δ segeb δ ,
es mind az Angialoc δ vele ackor
vll az δ dicz δ segenec sekiben, es
gyulnec δ eleibe minden nepec.

Matth. 5. Az Angialokis azt mongiac, az
Galilea belieknec, mit ne δ tec az
eegbe. Ekeppen is el itelni, mi-
keppen latatoc δ ret fel menni. Ec-
keppen, Acto. 10. 17. Sent Pal. 1.
Thes. 5. 2. Thes. 1. 2. Tim. 4.

Matth. 25. Az hitnec vallasaban azt mon-
giuc, Onnatlesen iduend δ itelni
cleueneket es az holtakat.

Christus δ maga az sentenciatis
meg mongia, melliel mind az iokat
mind az gonos δ okat meg iteli. Is-
uetec el vgy mond en atyannac
ada-

aldorrai, biriatoc az orzagot mel
az vilag kezdetit δ l fogua keszitetet
nektec. Mert ehezem es enn δ ada-
toc, somiuhoz δ es innem adatoc.

Az hitetlenec sentenciaia ez,
Mennietec elatkozta, az δ rd δ c tuls δ
re, mel meg czinaltator, az δ rd δ g-
nec, es az δ Angyalinac. Mert e-
hezem es nem adatot ennem som
iuhozam, nem adatoc innom.

MIKOR LESEN AZ

Istennec iteleti.

MIkeppen, az halalnac napiat
es oraiat semmi keppen nem
tudhattiuc meg Azonkepp δ
az istennec fianac el iduetelit nem
tudhattiuc. Azert mongia, az Chri-
stusis soluan az iteletnec napi-
rul.

L ij Az

Marc. 2. Az napot vgy mond senki nem
 13 tuggia, meg az istennec Angialijs,
 sem penig az fiu hanē czac az atia.
1. Thes. Szent Palis, Szent Peter, es Szent
 5. Iano, az mennie i larafrul itkőnue-
 2. *P. 1.* ben, hasonlittiac, az istennec fianac
 3. *Apo. 3.* isuetelinec napianac bizontalan
 voltat, az ornac el isuetelinec o-
 raianac bizontalanfagahoz.

s Noha semmikeppen nem tud-
 hattiu az iteletnec napiat, oriat,
 hetet hauat esztendeit, mind az al-
 tal soc bizonios iegiekből esünkbe
 vehettiuc, hogy az istennec fianac
 napia czac az ayto eldt, az az, selet-
 te igen közel.

MICZODA DOLGOK-
 bol es iegiekből esmeriuc meg
 az istennec iteletnec
 közel voltat?

Mint

Mint annac eldtte mondoc sem
 mi keppen az istennec iteletnec
 ideiet meg nē tudhattiuc, bolōdoc
 annac okaert azoc kie bizonios
 eztendōt tulajdonitnac annac es
 azt mongiac, hogy egy vagy keet
 eztēdō mulua az itelet meg lesen,
 mind az által vadnac bizonios ie-
 lenfegec melliekből nylyuan meg
 tecczic, hogy ha közel vagy meß-
 se legien. Azokat az ielenfegeket
 meg iriuc es ielentiuc.

Elő legy.

Az Szent Illies Propheta, az ő
 haza nepet tanította vala soc dol-
 gokra. Azoc közdt erreis meg ta-
 nitotta hany eztendeig allana fen
 ez vilag. Mert azt monta.

Hat ezer eztendeig all ez vilag.
 L ij Keet

156
Vaticani Keet ezer esztendeie vres leszen.
mi E- Keet ezer esztendeie törüeni alatt.
lie pro- Keet ezer esztendeie Mesiase.
phetæ

de an-
nis mü Ebben ez mondasban ny luan
di. meg mongia az Illies Propheta, ez vilagnac ideiet. mongia penig hat ezer esztendonec. s Noha ketelkedhet nec az ember ebben, mind az altal hinni valo dolog, hogy az isten illien sent ember nec (kit annira 4. Reg. 2. Bereret, hogy vgian eld restben el ragatta menniorzagba) meg ielen tette ez vilagnac ideiet.

Dno
millia
inane. Annac okaert mongia penig az eld keet ezer esztendot vres esztendonec, mert anny ideig nem volt az istenec irt törüenie az emberi nemzetseg kdzdt, hanem volt az istenec törüenie czac az természet-

157
 zetbe. Mert azt meg az eld terem *Rom. 2* tesben be oltotta vala az emberbe.

Vagy penig azért mondatie vres esztendonec, Mert az Babyllonianac rakala eldt az emberec nem oslottac vala igé meg, es nem foglaltac vala anny tartomanio- kar mint az vtan. Nemelliec mongiac, hogy vres nec neüestetic azért mert, ackor az Anya sent egy haznac bizonios helic nem vala es az Anya sent egy haz az poganiok- tul el nem szakastator vala. Birodalmokis nem valanac meg ackor ollian modon mint az vtan, az Monarchiakban.

Az, Masic ket ezer eztendö modatic *Dno* törüeny alatt lenni, mert az törüen- *millia* nec ky adasatul fogua mind Chri- *lex.* stusig, vgy mint ket ezer eztendö vagion.

L iij Azert

158
Aert mondaric penig tőuen a-
lat lenni, mert Mofestul fogua Chri-
stusig az Sidoc voltac tőueny alat,
arnyekban. Mofes nec tőrueni enec
kőteleben, es az Anya sient egy haz
czac egy nemzetsegeben sioritatoc
valatudni illic az Sido nemzetsege-
ben. De Christus sūletese vran
meg sabadulanac mind azoktul, es
az pogani ockalis kőzōltetenec az
isten igereti

*Duo
Millia
Mesi
as.*
Az harmadic keet ezer monda-
tic Mesiase nac, mert az meg igeret
Iesus Christus az Mesiase az harma-
dic keet ezer eztendō ior el, es hirde-
tic mind az iteletig napiaig. Cor. ii.

Ha immaron meg samlalod, az
eztendō samlalod vilag kezdetitől fog-
ua ez ideig ideg, ne soe hoia lesien
az hat ezer eztendō nec.

Ez

EZ VILAG EZTEN

deienec samlalasa.
Adamtul fogua Noenac sūlete-
seig. vagion. 1056. eztendō. *1056.
Gen. 5.*
Noe sūlte az 8 három fiait mikor
volna, 500. eztendōs. *500.
Gen.*
Az vran lesien az 8zōn viz siaz
eztendōuel, Anno, 100. Az 8zōn,
viz volt eztendeig. *100.
Gene.*
Az 8zōn viztől fogua Abraham-
nac sūlete seig vagiō, 295. eztendōe. *295.
Gene.*
Abraham ky budosec Caldeabol
mikor volna hetuen 8tt eztendōs. *11.
75.
Gene.*
Abrahamnac budosafatul fogua,
az Sidoknac ky iūeteleki gien, va-
gion eztendō, 430. Mert az Sidoc
fogsaga ackor kezdetet, mikor A-
braham Aegyptomba budosec. *430.
Exod.*
Mofestől, az Sidoknac első had-
nagyoktul fogua Saulig. vagion. *6 lib
iudiciū
3. Reg.*
396. eztendō. Saul 6

7. libi
Regum Saultul fogua az Babylloniabeli
fogfagig vagion 516. esztendő.

70.
Mic. 25 Az Babylloniabeli fogsa volt 70.
esztendeig. Az vta meg szabadulnac.

29.
Az Persiai birodalom volt szaz
kilenczuen egy esztendeig.

Alexander birodalma volt heet
esztendeig.

Alexander halalatul fogua az
Machabeufoknac birodalmokig-
lan szaz negyue hat esztendő vagio.

Az Machabeufoc byrodalma
volt szaz huzon kilencz esztendő.

Herodesnec birodalmanac har-
minczadic esztendeieben születec
Christus.

2562.
Christus születesetől fogua va-
gion esztendő. 1562.

1572.
Ha mind ezeket az esztendőket
egybe samlalod teszen, öt ezer öt
szaz öt esztendőt nemellic penig
többet samlalnac, de ha czac anni

az esztendő sam, az mint mi sam-
laltuk is, nem sockal vagion több hya
az hat ezer esztendőnec negy szaz
esztendőnec. Az bent Illies penig
esztis hozza atta volt, az ő iduendő
mondasahoz, hogy mind azoc az
esztendőc nem tellesednec be az
valasz rottakert, hanem meg rövidi-
ternec mint Christusis mongia.

Masodic Ielenfeg.

141
AZ Nagy Nabugodonozor ez
földnec birodalmirol es az
Christusnac születesnec es
teletre valo iduesenec ideieről la-
tor vala almot, Lata egy nag embert
kinec az feie vala tiszta Aranbol,
az mellie es az keet karia ezüst va-
la. Az hasa es agyeka reez, az sara
vas, Az laba vassal es sarral vagy
czereppel elegy. Es

Marc.

24.

Marc.

13.

Dan. 2.

162
 Es ez akkor mind addig míg egy
 magas hegyről keznelkől fel fey-
 tetet kő alá szal, es az nagy ember-
 nec vasból es czerebből való labat
 meg rontia. Meg romol az vas, az
 czerep, erős. Arany, es ezüst, es ol-
 lianna lő nec mint az nyari sűrű
 nec polyuaia melliet az szel el hany
 es el fuu. Az kő pedig, az mel, az
 nagy embert agyon veri, neuke-
 dic egy nagy heggie es be tölti, e-
 földet.

Az Daniel ezt magiarazza a
 kyalnac illien modon, te vagy vgy
 mond az Arany fős. Te vtannac
 tamad mas birodalom az te biro-
 dalmodnal alab való. Az reez Pel-
 dazza az harmadic byrodalmot, az
 negiedic birodalom leszen erős
 mint az vas, es mint az vas, minden
 meg ront, ackeppen es minden
 meg ront. Hogy

163
 Hogy pedig az laba, es az laba-
 nac vyai vasból es Czerebből va-
 zoltac, az peldazza, az birodalom-
 nac ket rezre való szakadasat, mel-
 nec egy része lezen erős, egy re-
 sze erőrelé, es hogy socfele nem-
 etsegec egieled nec az negiedic
 birodalomba, de semmi erős barac-
 czag nem lehet közöttök. Es ez biro-
 dalmoknac ideieben az isten ta-
 ma szt egy orzagot meli soha elnem
 vees, es mas idegen nep nec nem
 adatic, es ez orzagokat meg ron-
 tya, az pedig öröcke meg all.

Azt mongia, az Daniel ez ma-
 giarazatban, hog negy Monarchia,
 az az, negy birodalom leszen ez föld-
 sön, az vtan Christus el id testbe,
 mind pedig az itelethe, Ezecc pedig
 az birodalmoc immar meg volta-
 nac mind. Mert az első byrodalom
 volt

164
volt az Assiriai birodalom Cyruskuralig.

Az másic volt az Persiai birodalom Cyrustul fogua Alexanderig.

Az harmadic volt az Görögök Alexanderától fogua Iuliusig.

Az negiedic volt az Romai birodalom mel nec kezdőic volt az Iulius.

De az byrodalom immar kettő szakador.

Az birodalomba soc nemzetsegec egielettec, mint Törökök, Nemetec es egieb soc nemzetsegec. Kic közdöt igaz vgian nem lehet az eggiesseg es barattiag, mint az vad nem feer egyte as czereppel. Az Christus, eggiec orzagat tudni illic az lelkit fel epitette nem most.

Luc. 2. akkor keualkeppen mikor Augustus Czaász ar alat születec. Az másic

orzag

165
orzagis azért tudni illic az dicőseges nem mezze vagion.

Az Danielis almor lat ezen dologual, es az ő almar igien bebelli. Latam vgy mond es ime az tengerből negy fenevad id vala ky, kyc egy mastul különbözde valanac. Az első ollian vala mint egy oroszlan. Az másic hasonlatos vala az meduehez, es annac száiban három rend fog vala. Az harmadic ollian vala mint egy Leopard es annac negy feie vala. Az negiedic fene vad rettenetes vala. Es ime ezenközbe az istennec fia le töue az ő sükir.

Daniél

Ez negy fene vadis példasita az negi birodalmot, kinec feie es kezdő voltac, Nabugodonozor, Cyrus Alexander es Iulius, ezoc mind el

mul-

örzag

166
 multac. Az Daniel penig azt mon-
 gia, hogy ennec vtanna az isten fia
 le tefsi az feket, az az, itele tre id.
 Azert kecczegnelkül az isten itele
 te nem mezze vagion.

HARMADIC IELENSEG

az Christus beszede ből.

Matth.
 24.
Christus azt mongia, Az na-
 poknac vtanna, (az az, Hie-
 rusalem nec veszedelmenec v-
 tanna) az nap meg homaliosodic
 es. az hodnac nem leszen vilagossa-
 ga, az Czyllogoc le hűlnac az eg-
 ből, es az egek nec erei meg indul-
 nac. Ackor meg tecczic az isten-
 nec fianac ielensege, az egben, es
 ackor Syrnac az föld nec minden
 nemzetlegi, es lattiac az ember nec
 fiat el ióni nagy hatalommal es dic-

czd-

167
 ezdsleggel. Az fige farul vegietec
 hasonlatossagot, mikor az viragoz-
 ni es leuelezni fog tuggiatoc, hog
 közel vagion az nyar, ekkeppen mi-
 kor lattiac, hogy ezec meg lesz-
 nec tuggiatoc, hogy közel vagion,
 az istennec el idueteli.

Ezen dologrul azt mongia el-
 met Christus, lesz nec czudac az *Luc. 21*
 napban es az hodban, es az czylla-
 gokban, es az földön emberek nec
 buslakodasoc, szorgalmatossagoc,
 kecczegbe es el nec altala. az ren-
 gerner nec habiaynac szugasa miat, em-
 berec meg szaradnac, az felelem-
 nec miatta, es azoknac varasanac
 miatta, az mellicc kduetkez nec ez
 vilagra. Az egek nec erei meg in-
 dultnac, es ackor lattiac el ióni az
 ember nec fiat.

Ez mondasokban Christus ad mi

M elünk-

168
 elünkbe egy nehan iegiéket mel-
 liekből az íteletnek napjánac el
 közelitset meg esmeriuc. Azt mō
 gia, hogy az nap es az hod meg ho-
 maliosodnac, ezt penig giakorla-
 tossaggal lattiuc, noha s̄inte az íte-
 letnek napiakor lehetseges hogy
 természet ellen valo fogiatkoza-
 soc les̄nec az napban es hodban,
 Annac vranna azt mongia, hog az
 czyllagoc le hulnac az egből ezt
 meg nē lattiuc de az íteletnapjánac
 elōtte meg lattiuc. Vagy penig
 azert mongia, hogy az czyllagoc
 le hullanac mert nekūnc vgy tec-
 czic. Touabba azt mongia, hogy
 az emberec meg s̄aradnac az fele-
 lemnek miatta, es azoknac varasok
 nac miatta, mellicc k̄duetkezec.

Ezt bizon felette igen meg ke-
 fertettec mert latuan mind ez ege
 vila-

169
 vilagon valo orzagoknac es kiual-
 keppen az mi orzagunknac meg in-
 dulasar es haborusagar, mindeneštől
 fogua el fogiat koztunc, el s̄arat-
 tunc, gondolkoduan arrul mi k̄duet
 kezic. Ez bizonios ielensege az
 istennec íteletinec k̄zel voltanac
 De az Christus minket ezzel vigaz-
 tal, hogy mikor ezeket ez icleket
 lattiuc, ne fellyūnc, ne essūnc, ket-
 segben, s̄t inkab fel emeliuc az mi **LUC. 21**
 ferūncet, es higgiuc, hogy k̄zel
 vagion az mi meg s̄abadulasunc.

Annac vranna azt mōgia Chri-
 stus, Menemō vala az Noenac ideic
 ollian les̄en az embernek fianakis
 idueteli, mert mint az d̄zōn viznek
 elōtte voltanac czac az nagy testi
 gid̄nid̄rōslegben, d̄ttee, ittac, es
 hazaskottac, mind az napig mel-
 ien Noē be ment az barkaba, es

M ij nem

140
nem vőuec eszékbe magokat mig-
nem el borita őket az őzön víz, a-
zonkeppen leszen az ember nec. fia-
nac el iduetelijs.

Noha az több ielenfegegis igen
nyluan valoc, de azoknal ez nyluab
ban valo, mert ha az mostani vila-
gor hasonlitod az Noe ideiebeli vi-
laghoz, egy nehan gradussal meg
halatta ez azt, mert ez vilagon soha
vgian nem vralkodot az telhetetlen
seg, kegyetlenseg, fősuenseg, keuel-
seg, rebegseg, tobzodas, irigseg, es
egieb fele istentelenseg mint mo-
stan. Az istennec Euangeliomaís
nyluan predikaltatic. Az bündöc
dorgaltatnac es internetec peniten-
ciara mint Noe ideiebe, de az isten
nec igei enec semmi böczölleti
ninczen. Az bündöc vgian nem
ternec meg nem veszic eszékbe ma-
gokat,

141
gokat, mind addigismignē az isten
nec iriletinec haloyaba es nec.

Negiedic Ielenfeg.

Szent Pal azt mongia. Az *Szent 1. Tim*
lelec nyluan mongia, hogy az 4.
vtolso időkben nemelliec el sa-
kadnac az igaz tudoman mellől, es
hisz nec az hamis, es czalard lelkek-
nec es az őrdögi tudomannac, kic
kep mutatassal solnac, kik nec lelki
esmeretec meg billiegefteter, kic
az hazassagot meg tiltiac, es meg
tiltnac az etektől melliet isten te-
remtöt, hogy hala adassal együnc.

Ez mondasban az *Szent Pal Apa-
stal* prophetal az vtolso vőrdöri, es
azt mongia, hogy az igaz tudoman
mellől sokan el szakadnac, ez penig
oly nyluan valo dolog, hogy mindē

M iij em-

192
ember lattia, mert az isten fianac tudomania nylyuan p̄dikaltatic, de sokan elhiaylottac az mellől, nemelliec az Papasagra, nemelliec tō rōc hūtre, nemelliec Anabaptistac hūtdkre, es egieb s̄antalan soc ōrdōgi tudomaniokra.

Annac vtanna azt mongia, hog meg tiltiac az hazassagot emberec kōzōt, es az etelōl, mind ezeket lat tiuc mostan nylyuan az Papa orzagaban, Annac okaert ketsegnelkūl az vtolso v̄dōben vagiunc, mert azt mongia s̄ent Pal, hogy az vtolso v̄dōben les̄nec ezec.

Ōtōdic Ielens̄eg.

2. Tim
3.

SZent Palefmet azt mongia, Az vtolso idōkben ves̄edelmes v̄dōc les̄nec, mert les̄nec az emberc

193
berc magoknac s̄eretōi, s̄sueniec diczekedōc, keueliec, arkozodoc, atioknac annioknac engedetlenec halaadarlanoc, hūdtlenec, s̄eretnelkūl valoc baratsagnelkūl valoc, paruarkodoc, mertekletlenec, irgalmatlanoc, ioknac giūlōlōi, Aruloc, giōniōrōsegnec inkab, hogy nem mint istennec s̄eretōi.

Ez mondasban vgy iria meg az s̄ent Pal, az mostani vilagot, hogy soha senki iobban meg nem irhatta volna, mert ez vilag mindenestōl fogua ollian mostan azt mint s̄ent Pal mongia, neues̄i penig az v̄dōt vtolso v̄dōnec mikor azt mongia. Az vtolso v̄dōben les̄nec gonoz v̄dōc. Azert ketsegnelkūl az istenec iteleti nem mezze vagion.

Harōdic Ielens̄eg.

M iij

S̄ent

2. *Thef.* Szent Pal Apastal esmet azē
 2. S mongia, hamar kyne alliatoc, az
 ti értelmekből, mint ha az
 istennec itiletinec napia közel vol-
 na, Senki titeket vala mimodon
 meg ne czallion. Mert el nem id
 addig az istennec iteleti mig nem
 az hűttel, es az igaz Ania sēnt egy
 hazzal valo s̄akadas meg lesēn, es
 mig nem meg ielenic amaz gonoz
 el vesēt fiu es ellensēg ki fel magaz
 tallia magat az isten ellen, vgy an-
 nyra, hogy az Istennec temploma-
 ban v̄llion es mutassa magat isten-
 nec lenni.

Ez mondasban sēnt Pal Apastal
 azt iclenti, hogy az istennec iteleti
 addig nem lesēn mignem az igaz
 hűttel valo s̄akadas meg lesēn, es
 mignem az ērdōg az Antichristus
 orzagat fel eppiti. Ez penig nem
 most

most meg vagion mert lattiuc, hog
 az Mahumetnec tudomania ez vy-
 lagnac eggic resēt el foglalta. Az
 Papat esmeg ez vilagnac nagj ob
 resē kōueti, ky az isten temploma-
 ban az isten s̄ekibe v̄lr, es isten gia-
 nant imattattia magat, nagy soc ez
 tendōktől fogua. Annac okaert az
 istennec iteleti nem mezze vagion,
 mely, nap az isten, az s̄ saianac lel-
 keuel meg emezti, es az s̄ diczōse-
 ges el, idueteliuel el tōrli az Anti-
 christust, az mint az Apastal mōgia.

Az sēnt Ianosis s̄ol ezē dolog-
 rul es azt mongia, fiaim vtolsō v̄-
 dōben vagiunc es mikeppen hal-
 lottatoc, hogy az Antichristus el
 id, mostan soc Antichristusoc vad-
 nac melbōl ruggiuc eserryuc, hogy
 az vtolsō v̄dōben vagyunc.

M v̄ Hete

146 Heredic Ielenség.

EZ is ny luan valo Ielensége az Christus Iteletinec közel volta nac. Mert soha ez vylagon az tudomanioc bölczesegec minden fele dologban, nem voltac ollian bduon mint mostan, tekinez el az Deaky es Doctori, render, soha az iras erresnec bölczesége, Görög nielunec, es Sido nielunec, mind penig Deac nielunec erterme illien bduon nem volt mint mostan. Tekinez meg egieb dolgokban valo bölczeseger, azokbanis meg latod hogy soha nem volt az külső dolgokban valo bölczeseg olliā bdsgeesen, mint most, es soha enny soc es vy talaluanioc nem voltac.

Az tudoman es bölczeseg Christus születese elöt egy ke uessel, igaz illien bduon volt. Azis nem egyebet

147
bet, hanem az Christusnac testbe valo iduetelit ielenti vala. Az idötől fogua nem volt ollian bduon soha az tudomanij hanem mostan, mely minden ketsegnelkül peldazza az Christusnac iteletre valo iduesser.

Az Euangeliomnakis tudomania, es annac magiarazattia, es rostalasa es szorgalmatossaggal valo haniafa vetese soha nem volt ollian igen mint mostan.

Niolczadic Ielenség.

EZ vilagnac allapattia hogy illien igen meg alaztatot. Az természeteknec foliasai külső dolgokban, hog illien igen meg fogiat koztac, es touabba, hogy az idönc foliasaban czuda valtozasoc vadnac ezekis ielentic az iteletnec
napia;

178
 napianac hamar valo el iſuefer.
 Mind az eg, mind penig az föld vgy
 teczic mint ha meg fogiatkozor
 volna természetiben, az egec nem
 adnac eſſöt az földnec Syroſitafara.
 Az föld nē teremt teſtunc taplala-
 fara valot ollian bőſeggel es gő-
 nõrőſeggel mint eleb. Az fac nem
 teremne ollian bőſeggel, Az fo-
 lio vizec nem terētenec halakat, az
 vđőnec foliafa annyra el változot,
 hogy az telet, az nyartul, es az nya-
 rat az telről alig valaztharttuc meg.
 s Noha mind ezec az mi bűncin
 kerē vadnac mert ha az iſtennec pa-
 ranczolattiaban iarnanc, az iſten al-
 kolmatos vđőben eſſöt adna, az föld-
 det meg ſyroſitana, ſtanco földünket
 ſđlő hegiünket meg aldana, mid az
 által ezec keſſegnekül mutatiac ne-
 kűnc es elünkbe aggiac az iſten
 itiletit. Ki-

Kilenezedic Ielenſeg.

179
HOgy mind ez egez vilag illiē
 igen meg indult, illien igen
 fel foror, fegyuerre fel költ,
 egy nemzetſeg az mas nemzetſe-
 get, egy orzag az mas orzagot, egy
 varas, az mas, varast rontia, hogy az
 atia ſiac attiaſara tamadnac, es To-
 uabba, hogy illien ſoc teuelgeſec
 vadnac az Ania ſent egy hazban,
 ſoc haboruſagoc, vizza vonaſoc, ſoc
 dolgoc felől, Mind ezec ielenſegi
 az iſtennec el iſuerelince.

Mimodon kel magunkat keſſite-
 nűnc az itelet napiara.

CHriſtus eckeppen int minket, *Matth.*
 Vigiazzatoc mert nem rug-
 giatoc mel oraban az ti via-
 roc

100
 tőc el is, hoz Christus erre ket ha-
 sonlatosságot, eggiket az haz biro
 eberről ky szorgalmatoson vigiaz,
 hogy az or, az ő hazat meg ne assa.
 Az masikat az io vigiazó szolgatul
 ky szorgalmatoson vigiaz varuan, az
 ő vranac meg iduetelit.

Matth.
 24.

Annac vtanna hoz hasonlatossa-
 got az tiz szüzekről kik nec őre
 bölcz volt, kic az ő lampafokba o-
 laiszerzettek, es vigiazta az vő le-
 gennec el iduetelire. Az többi pe-
 nig bolond volt kic az ő lampafok-
 bol ky haggiac alunni az vilagot, es
 az vő legét nem vartac ebren, ezec
 nem mehetec be az vő legennel az
 lakodalóba, es mikor az ayton ször-
 getnenec azt mőgiac nekic, bizó
 mődó nektec nē esmerlec titeket.

2. Thes.
 2.

Szent Palis eckeppen int. Ti atia
 fiai nem varroc az setetsegben
 hogy titeket az itelet nec napia

187
 mint egy Or meg niommaztana, ti
 mindniaian vilagossagnac fiai var-
 roc es istennec fiai, nē az setetseg
 nec fiai. Azert ne alogiunc mint
 egiebec, hanē vigiazzuc es iozanoi
 legiunc, mert az kic aluznac, eyel
 aluznac, es az kic meg reszeged nec,
 eyel reszeged nec meg. De mi kic
 az vilagossagnac fiai vagiunc iozanoi
 legiunc es őrtöz zuc fel az hüt
 nec es szeretec nec, mely vassat, es
 sisac helien az vduóssleg nec remen-
 seget. Mert az isten nē valasztot min
 ket hog haragot szerzuc magük-
 nac, hanē hog vduesseget nieriunc
 az Christus Iesusnac általa ky meg
 holt mi errettunc, hog vag vigiazuc
 vag alozunc ő vele eggit ellunc

Szent Peter penig eckeppen int, 2. Pet.
 el is az istennec napia mikeppē az,
 Or ecczaka mel napon az egec el
 mul-

182
 mulnac mint az szel az eltető allatoc, meg oluadnac, az föld es minden allatoc meg egnecc. Mikor annac okaert mind ezec meg oluadnac, minemőknecc kel minekűnc lennűnc az szent életben es kegefsegben? varuan az istennecc napianac el iduetelit, mely nap az egecc meg gyulnac, es meg oluadnac, es az eltető allatoc meg oluadnac es vy egeket es vy földet varunc az ő igereti szerint. Azert igieközvetec raita hogy szent es, segyhetetlen életbe raltassatoc, ő tőle.

Luc. 21
 Christus esmet azt mongga. Tauoztassatoc el, hogy az ti szüetec meg ne nehezegyenec tobzodasnac es rezegsegnecc miatta, es ez, vilagi életnecc gongiaual, es nagy hirtelenséggel el időn az istennecc napia mert mint az tör tör

183
 tör, azonkeppen idő el mindeneckre kic ez földön laknac. Vigiazzatoc annac okaert minden időben, kőn időguen, hogy el tauoztathassatoc azokat az melliecc kőuetkeznec, es alhassatoc az embernecc fianac előtte.

Ezekből meg tecczic, hogy miuel, hogy az istennecc fianac el iduetele bizontalan mi nekűnc szüntelen vigiaznunc kel szüntelē Strasar kel allanunc, mint illic az hiű szolgakhoz az ő vroknac tauol lettekben, kiknecc meg iduetelec bizontalan. Az mi vrunc az Christus noha istensege szerint mi velűnc vagion mind az alra embersege szerint el tauozor mi tőlűnc, menniorzagba vagion, őret meg nem lattiuc, hanem ackor mikor el idő nagy dicőséggel es hatalommal az iteletre.

De

184
De miuel hogy nem ruggiuc mikor
is el, azért vigiaznunc kel.

Mindeneknec előtte penig az
hűnec fegyueret kel fel öltöz-
nunc, az az, Az mi vrunkban az
Christus Iesusban erős hűttel hin-
nunc kel, hogy ő mi nekűnc szent
segűnc, igassagunc, valtsagunc,
közbe iaronc, hogy ő az őrdc ele-
nec adoia nem az mi erdeműnkert
hanem czac az ő szent halalaert es
verehullasaert.

Annac vtanna fel kel öltöz-
nunc az szeretnekis es az fegy-
hetetlen, tiszta, szent, artatlan ele-
nec fegyueret, vgy mint az io hűt-
nec io veragat es io gyűmölcszet,
Mert az mint az Apastal mongia,
az hűt az czelekedetnelkül meg
holt, es az kereszten ember meg
esmeretic az czelekedetekből,
mint

1ac. 2.

mint az tűz az melegsegről, es az io
fa az io gyűmölcszről.

Annac okaert vessűnc le minde-
neket vgy mint vilagossagnac es
istēnec fia, halgassuc es bōcz őllűnc
az istennec igeiet, es az mi életűn-
ket igiekezzűnc melleie rendelni,
vessűnc le az baluan imadast, haragot
irigseget, gyűlölseget, kevelseget,
főstuenkseget, telhetetlenseget, kegyet
lenkseget, resseget, es minden
testi batorfagot, aggiunc helt az
szent lelec istēnec, az test ne vral-
koggiec az szent leleknek felette,
ne vralkoggiec mi bēnűnc az bűn,
hanē az igassag, artatlanfag es fegy-
hetetlen elet, mert teremtetűnc
istentől az io czelekedetekre, hogy
azokban iariunc, es az isten, valaz-
tot minket, hog legyűnc szentec es
meg fegyhetelenc az szeretebē.

Ha cze-

186^{oi} Ha ezeket miellinc, szamlaltar-
nac az iteletben, az istennec fia
közze, az istennec elötte batran al-
lunc, es az mi vrunc azt mongia mi
nekünc, iertekbe az ti vratoknac
Mah. istenteknec örömebe. Iduetec el en

25. Aryannac valasztottai, biriatoc az
örökseget, mely ti nektec meg ke-
siteret vilag kezdetitölfogua. Mely
öröksegnec birodalmar az isten.
az ő szent fiaert mi nekünc ke-
reztieneknec mianniaian

engeggien az mi te-
stünknek feltamada!

sanac vtanna,

Amen.

FINIS

